

Kapucinsko prirodoslovje v Škofji Loki

Izvleček

Opisujemo pomembne frančiškanske in kapucinske znanstvenike. Zanima nas njihovo znanstveno delovanje in knjige, ki so jih kupovali za škofjeloško kapucinsko knjižnico. Med frančiškani in kapucini, ki so vplivali na razvoj znanja med Slovenci, opisujemo predvsem R. Bacona, R. Lulla, D. Skota in V. Magnija. Posebno pozornost posvečamo prirodoslovnim knjigam kapucinskih knjižnic, predvsem škofjeloški.

Abstract

Capuchin natural history in Škofja Loka

The most important Franciscan and Capuchin scientists connected with Škofja Loka Capuchin Library are described, with particular reference to their scientific work bought for the Capuchin Škofja Loka Library. The Franciscans R. Bacon, D. Scot, R. Lull and V. Magni were considered to be the most influential in what are today Slovene lands. Particular attention was devoted to natural history books in Capuchin libraries, especially at Škofja Loka.

Uvod

Frančiškani in kapucini so s Frančiškovim vodilom za zbiranje svetih spisov na častnih krajih močno vplivali na razvoj knjižnic med Slovenci in še posebej na branje prirodoslovnomatematičnih knjig. Bili so in so še najštevilnejši red na Slovenskem. Mnogi naši učenjaki so se šolali pri njih in vstopali v njihove vrste. Kdo so bili frančiškanski matematiki, astronomi in fiziki pod gorenjskimi obronki južnih Alp?

Razvoj frančiškanskega reda vseskozi temelji na izročilu sv. Frančiška; njegov v naravo usmerjeni pogled je bil vedno zelo blizu prirodoslovnim vedam. Zato so frančiškani ob svojih novih postojankah redno postavljali bolnišnice in lekarne,

za njihove knjižnice pa so, ob vodilnih frančiškanskih uslužbencih – bibliotekarjih, pogosto skrbeli izurjeni knjigovezi – redovniki.

Na Škofjeloškem so svoj pečat pustile vse veje frančiškanov. Kapucini (manjši bratje puščavniki v črnih habitih) so leta 1528¹ s papeško bulo po nekaj letih nesoglasij dosegli samostojnost pod vrhovnim vodstvom minoritov (konventualov) kot posebna tretja veja frančiškanov. Popolno pravno samostojnost so dosegli leta 1610;² prav tedaj so med protireformacijo postali zelo prepoznavni pridigarji v slovenskih krajih.³

Zdravniki med inkunabulami in barokom v loški kapucinski knjižnici

Ljubljanski frančiškani so imeli Manliisovo *Luminare* v inkunabuli iz leta 1497; vezali so jo ob lekarniški priročnik Augustisa de Quiricusa in po dve deli Giovannija Michela Savonarole, po katerih je v Ferrari predaval o urinu in namakanju v bližnjih toplicah.⁴ Škofjeloški kapucini so si priskrbeli starejši natis Manliisa (1513), Turjačanov knjižničar Schönleben pa je popisal poltretje desetletje poznejši natis te slovite Manliisove knjige o lekarništvu, aromatičnih in drugih zdravilih. Suardi je nadaljeval Manliisovo delo v samostojni knjigi o dišečih zdravilih; seveda so jo škofjeloški kapucini kupili brez obotavljanja. Dišeči zvarki zdravil so gotovo še bolj dehteli izza samostanskih zidov.

Sylvius Le Boë je bil eden od začetnikov kemične biologije; s kemisko afiniteto je pojasnil uporabo soli v telesu, začel zagovarjati Harveyjevo teorijo krvnega obtoka in užival v

Luca Pacioli je leta 1509 objavil stilizirano skico črke S
Leonarda da Vincija in jo vključil v svojo knjigo.

(foto: Stanislav Južnič)

1 Merlo, 2007, 401, 408; Bahčič, 2007, 152.

2 Dolinar, 2004, 138; Egger, Lehmann, Rotzetter, 2003, 36.

3 Škrabec, 2002, 41.

4 Gspan, Badalič, 1957, 188, 229.

Drvo družbenih slojev v Petrankovi knjigi.
(foto: Stanislav Južnič)

novostih destilacije alkoholnih pijač »*aqua vitae*«. Ustanovil je iatrokemijsko medicinsko šolo; bil je profesor medicine v Leydenu (po letu 1658), vodja tamkajšnjega prvega kemijskega laboratorija in vice kancler (1669/70).⁵ O iatrokemiji Sylviusa Le Boēja je razpravljal Sennert v *Consensu*, ki ga je Mayr ponujal Ljubljancanom leta 1678, z veseljem pa so ga brali tudi škofjeloški kapucini. Tachenius se je od pruskega lekarniškega pomočnika povzpел do padovskega doktorata in med Benečani zaslovel s suho destilacijo zdravilnega kačjega strupa. Willis je predaval kemijo in naravoslovje v Oxfordu, dokler si ga ni kralj vzel za osebnega zdravnika, kar mu je omogočilo ustanovitev Kraljeve družbe. Domneval je, da zrak vsebuje gorljivo snov, potrebno za dihanje, ki so jo stoletje pozneje odkrili kot kisik. Tako so z Ettmüllerjevo knjigo, ki jo je graviral Georg Franco, krški kapucini na velika vrata vstopili v svet tedaj napredne iatrokemije; le-ta je

sledila filozofskemu kamnu in zdravilom za prav vse bolezni mesa po zgodnjih idejah frančiškana Janeza iz Rupescisse.⁶ Na Janezu je gradil Paracelsus, češ da je treba bolezni zatirati z umetno destiliranimi zdravili, med njimi z alkoholom.⁷ Seveda je Paracelsus, in za njim še marsikateri veseljak, pretiraval glede dobrobiti alkohola, užitega v rujnem vinu. Paracelsusova dela (1605) so s pridom brali tudi loški kapucini, z ljubljanskimi frančiškani vred.⁸ Poznejša Ettmüllerjeva zbrana dela so hranili novomeški frančiškani, dopolnjena s spisi Morellusa in Schroederja, ob njih pa so imeli še precej Paracelsusovih knjig.⁹

Zgodnji frančiškani so mehanske vede delili na sedem umetnosti, kot jih je priznaval Hughes de Saint-Victor (1098?–1141) v *De Erudites didascalica*: tkanje, delo z lesom, kamnom in kovinami, poljedelstvo, lov, navigacijo, teater z umetnostjo iger in medicino.¹⁰ Novodobna razdelitev v strokovne skupine po črkah

- 5 Grdenić, 2007, 373–374.
- 6 Lenhart, 1923, 18–19.
- 7 Grdenić, 2007, 110, 357, 411.
- 8 Dolar, 2000, 442.
- 9 Mušič, 1938, 445.
- 10 Béat, 1894, 102.

abecede je bila očitno domislica vseh kapucinskih knjižničarjev, povzeta po skupnih pravilih, med drugimi jih je objavil benediktinec Oliverius Legipontius v nürnberski izdaji (1746), ki so jo kupili ljubljanski frančiškani.¹¹ Podobne strokovne skupine so izbrali gvardijan Joahim iz Kranja, za škofjeloško kapucinsko knjižnico (1740–1743) z 834 deli v več kot 1000 zvezkih, ali danes neznana kapucinska knjižničarja v Vipavskem križu in Celju. Krški knjižničarji so res izpustili črki S in V, v poznejših katalogih pa si tega niso več mogli privoščiti, saj so potrebovali vseh 24 črk za strokovne skupine, ki so bile približno enotne na vsem današnjem slovenskem ozemlju. Starejša knjižničarja, Terpin in Schönleben, sta raje uporabljala devet oziroma osemnajst oštevilčenih strokovnih skupin; podobno sta pozneje počela Wilde in Čop v licejski knjižnici.

Škofjeloški kapucinski katalog je nastajal med letoma 1740 in 1753, z delitvijo na štiriindvajset strokovnih skupin. Leta 1786 so ga dopolnili s prilivom 2036 knjig iz razpuščenega kapucinskega samostana v Kranju, urejenih leta 1841, in z deli ukinjene ljubljanske oziroma novomeške kapucinske knjižnice. Od novomeških kapucinov so dobili vsaj triinpetdeset knjig, vsaj tri knjige pa so prešle od novomeških kapucinov k njihovim sosedom, frančiškanom.¹² Škofjeloška kapucinska filozofija s fiziko je pod oznako S štela petnajst knjig, latinski učbeniki z oznako T so se ponašali z devetindvajsetimi knjigami, zdravstvo (medicina s farmacijo) pa pod oznako Y z dvanajstimi knjigami.¹³ V Vipavskem Križu so leta 1749 izbrali štiriindvajset strokovnih skupin; tudi pri njih je filozofija s sholastiko in fiziko dobila oznako S, medicino pa so povezali s herbariji in, presenetljivo, celo s pravom pod črko Y.¹⁴

Fizika, medicina in alkimija med gorenjskimi kapucini

a) Loška fizika znotraj filozofije

Preglednica I: **Časovna razvrstitev fizikalno-matematičnih spisov loških kapucinov, popisanih v Joahimovem katalogu (1740–1753, Škofja Loka).**

Joahim iz Kranja je knjige ločeval po formatih. Strokovni skupini filozofije je pripisal črko S; dodane so knjige filozofskih piscev, ki so se Joahimu zdele del strokovne skupine sholastike (T) ali drugih ved.

11 Dolar, 2000, 436.

12 Benedik, 1994, 213; Benedik, 1995, 169.

13 Benedik, 1995, 169.

14 Babor, 2005, 684–685.

Pisec	Naslov	Leto in jezik
Magnus, Albertus	<i>Divi Alberti Magni phisicor(um) sive ...</i> (KSSKL -Loka S 3). Libri 9.	1494 L
Magnus, Albertus	<i>Liber Alberti Magni De C(o)elo et mundo</i> (adligat).	1495 L
Magnus, Albertus	<i>Liber Alberti Magni De Mineralibus</i> (adligat).	1495 L
Magnus, Albertus	<i>De secretis mulierum: item de virtutibus herbarum, lapidum & animalium ... de mirabilium mundi.</i> Amstelodami: Henriem et Theodor Boom (KSSKL -Loka Y 3); 1558. Lugduni: Haeredes Jacobi Junta (NUK -DS 75758); 1637. Strasbourg: Zetzner (NUK -8858).	1485? L
	<i>Aristotelis de natura hominum, animalium ...</i> (KSSKL -Loka S 1).	
	<i>Platoni opera</i> (KSSKL -Loka S 1c).	
Pico della Mirandola, Giovanni Francesco (*1470, †1533)	<i>Veritum vanitates</i> (KSSKL -Loka T 42). Ioannis Francisci Pici Mirandulae Domini et Concordiae Comititis, de Rerum Praenotione Libri Novem: pro Veritate Religionis, Contra Superstitiosas vanitates Editi. Argentorati: Knobloch.	
De Fonseca, Pedro (*1528 Cortizada na Portugalskem, SJ 1548 Coimbra, †4. 11. 1599 Lizbona)	<i>Petri Fonsecae SJ Comentarium in libros Metaphysicorum</i> (KSSKL -Loka S 6).	
Toledo, Francisco (Francisci Toledi)	<i>Commentaria una cum quaestionibus in universam Aristotelis logicam.</i> Romae. 17 ponatisov (KSSKL -Loka S 8).	1572?
	<i>Questiones speculativas morales logica metaphysica Arlis</i> (KSSKL -Loka S 13).	
	<i>P: Guid. Charboni Philos per argumenta complicata tom 1</i> (KSSKL -Kranj, Loka S 4).	

Lull, Raimund; Valeriis, Valerius de; Brunus, Jordanus	<i>Raimundi Lulli Opera Ea, Quae Ad Adinventam Ab ipso Artem Universalem, Scientiarum Artiumque Omnium Brevi compendio, firma(ue) memoria apprehendendarum, locupletissima(ue) vel oratione ex tempore pertractandarum, pertinent: Ut Et In Eandem Quorundam Interpretum Scripti Commentarii ...; Accessit Huic Editioni Valerii De Valeriis Patricii Veneti aureum in artem Lulli generalem opus.</i> Argentorati: Zetzner; 1609. Argentorati; 1617. Argentorati: Zetzner (KSSKL -Loka S 9); 1651/52. Argentorati: Zetzner (NUK -3272, NUK -5273 Gruberjev ekslibris <i>Zur Mechanik</i> ; NUK -4648 (1751?) z adligatom NUK -4758); 1722. Beati Raimundi Lulli Doctoris illuminati Et Martyris Opera Quinque Saeculorum Vicissitudinibus Illaesa Et Integra Servata T. 1–3. Moguntiae: Häffner.	1598
	<i>Samlung (Seimlung) von Samstiche-Grundsatzze von Logik</i> (KSSKL -Loka S 10).	
	<i>Universa philosophica</i> (KSSKL -Loka S 11).	
Aristotel	<i>Metaphysica Arlis</i> (KSSKL -Loka S 12).	
Juan Caramuel Lobkowitz (*1606, cistercijanec, †1682)	<i>Joanis Caramuel Percursor Logicus seu philosophi rationalis</i> (KSSKL -Loka S 1a); 1642. <i>Rationalis et Realis Philosophia Authore Reverendo asmodum et Exinuo D. D. Joanne Caramuel Lobkowitz Dunensi Religioso ...</i> Lovanii: Everard de Wite (NUK -4403, cistercijanska vezava iz Stične, fizika in medicina na kratko omenjena na straneh 458–459).	
Joannis Gabriel Boyvin (*1605, OFMConv, †1681)	<i>(Rini SJ. P. Joannis Boyvin ord. min. observ.) Philosophia Scoti a prolixitate, & subtilitas eius Opus philosophicorum studentibus sic attemperatum. Ut in illo habeant ad manus philosophiae Scoti integritatem, & profunditatem planam.</i> 1–4, Venetiis: Gaspar de Storti (KSSKL -Loka S 16–19, 312 strani). 1734. <i>Theologia Scoti a prolixitate, & subtilitas eius Opus Theologicum ... Boyvin. In Provincia Franco Parisina strict. Observ. Lectore Theol ...</i> Venezia: Hieronumus Savioni (NUK -13470).	

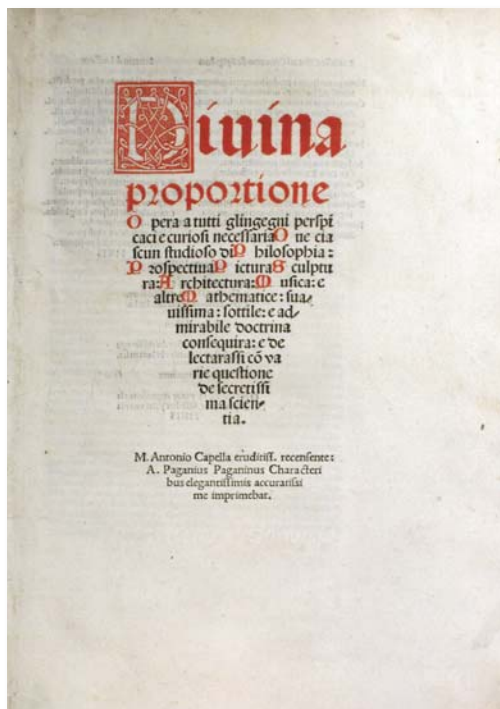
Balthasar Geraldini (Gerraldini, *1624, †1678); Franc (Anton) grof Dietrichstein (*1643, †1721)	<i>Quaestiones philosophicae in antiquissima et celeberrima universitate Viennensi, ab illustrissimo Sac: Rom: Imp: Comite Francisco Antonio de Dietrichstein, disputandae, praeside R.P. Baltasare Geraldino, Soc: Jesu. Viennae Austriae: Matthei Cosmerovis (Quaestiones ex universa philosophia 1-2) (S (trije izvodi); NUK-21411; KSSKL-Loka S 21-22, 2 zvezka 515(15) + 502 (14) strani, 13 cm).</i>	1661
Schott, Kaspar	1661. <i>Cursus mathematicus, sive absoluta omnium mathematicarum.</i> Herbipoli: Schönwetter (S). Ponatisa: 1674. Francoforti: Cholin; 1699. <i>Cursus mathematicus, sive absoluta omnium mathematicarum.</i> Francoforti: Moen (NUK-4217 jezuitski ekslibris; KSSKL-Loka T 1).	1699
Pomey, François-Antoine (Pomay, Pomai, *1619 grofija Venaissin, SJ, †1673 Lyon)	<i>Indiculus universalis rerum fere omnium, quae in mundo sunt, scientiarum item, artiumque nomina, apte breviterque colligens. L'univers en abrege ... Par le P. F. P. de la Compagnie de Jesus (KSSKL-Loka T 36; NUK-14033; NUK-62903); 1698 ... Universal-Register, das ist Vollständige Teutsch-Lateinische Nomenclatura ... Nürnberg: Wolfgang Moritz Endters.</i>	1667 L
Silvestro Mauro (Maurus, *1618/9 Spoleto, SJ, †1687 Rim)	<i>P: Silvestri Mauri SJ Aristotelis opera brevi paraphrasis illustrata. 1-6. Romae (S, KSSKL-Loka S 4, 5).</i>	1668
Anonimno	<i>Calendarium novum. Ad bene moriendum perquam utile...</i> Viennae: Joan. Bapt. Hacque/Monachii: Sebastian Rauch 1-2 (KSSKL-Loka T 33). Istočasni natis: Paris (4 listi + 229 strani).	1673
Zahn, Joannes (*1633, †1707), kanonik v Würzburgu	<i>Specula physico mathematica-historica notabili al mirabili scientiorum in qua mundi mirabilis aeconomia, necv non mirifice amplius, et magnificus ... 1-2. Norimbergae: Lochner (NUK-8462; KSSKL-Loka S 27, na strani 4: 35 Cerkniško jezero po Valvasorju z drugimi slikami). Objavil še leta 1685. Oculus artificialis teledioptricus sive telescopium, ex Abitia rerum naturalium et artificialium ... Herbipoli: Heyl (NUK-8447), ponatis: 1702. Norimbergae: Lochner (NUK-8446).</i>	1696

Kornmann, Henricus (*okoli 1580, †okoli 1640)	(<i>Oeconomia Philosophica</i>) <i>Multi miraculo Oeconomia (Opera curiosa in tractatus quatour distributa, quorum I. miracula vivorum II. miracula morthiorum opus novum et admirandum in deam partes distributam. III. templum naturae historicum, in quo de natura et miraculis elementorum, ignis, aëris, aquae et terrae disseritur. IV. quaestionis enucleatae de terrae disseritur. IV. quaestionis enucleatae de virginum statu ac jure. Ex optimis tum sacris, tum profanis authoribus juribusque natur. Divin. Canonic, civil desumpta, atque illustrium Theol. Jurisc. Medic. Physic aliorumque multorum probatorum virorum scriptis et monumentis pertractata, cujusqu. Status hominibus ad modum utilia, jucunda et necessaria.</i> Francoforti ad Moen: Genschius (Frankfurt: Gensch) (NUK-8258, ekslibris in nalepka ljubljanskega avguštinca patra Marcelina).	1694
Gervais Pordicensis (Brisacensis, *1648 Breisach, OFMCap, †1717)	1687. Solodori: Peter Joseph Beranard; 3. izdaja 1697. Solodori (Solothurn, Švica); 1699. <i>Cursus Philosophicae Capucinatorum 1–3 (Cursus Philosophicae brevi et clara methodo in tres tomules distributus; auctore P. F. Gervasio Brisacensi, Ordinis fratrum minorum Capucinatorum Provinciae Helveticae (Hungariae). Tomulus primus, Logica. Tomulus secundus octo libros Physicorum, seu Physicam universalem. Tomulus tertius, complectens libros de coelo, de generat., de meteoris, de animae, seu Physicam particularem et Metaphysicam).</i> Coloniae Agrippina (Köln): Joan Schlebusch (NUK-4615 brez ekslibrisov; KSSKL-Loka/Kranj S 13–15). 1711. Köln: J. Schlebusch. Leta 1697 je objavil <i>Cursus Theologicus brevi et clara methodo in Tres Partes et Sex Tomulus distributus ...</i> Četrta izdaja: 1716 Köln.	1699 L
Reinzer, Francisco (Reinitzer, SJ)	<i>Meteorologia philosophico-politica, in duodecim dissertationes per quaestiones meteorologicas et conclusiones politicas divisa, appositisque symbolis illustrata.</i> Augustae Vindelicorum: Wolf (W-1412; NUK-8357, Folio; 2; KSSKL-Loka S 2, 3).	1709 L

Purchot, Edmond	1700. <i>J.Cl. Edmundi Purchotti Exercationes scholastica in varias partes Philosophia</i> . Paris: Goignard; 1730. Venetiis: Manfrè (KSSKL -Loka S 23; Mestna knjižnica Rijeka).	1730?
Semery, Andreas (*1630, SJ, †1717)	1690. <i>Triennium Philosophicum quod P. Andreas Semeryremus e Societate Jesu in Collegio Romano Philosophiae iterum Professor Detabat Qu. Ac Editione ab Authori Recognitum & Auctum. Annus Secundus</i> . Venetiis (NUK -4449, 2. izdaja; KSSKL -Loka S 25); 1708. Venetiis (NUK -5188, 4. izdaja, ekslibris ljubljanskih bosonogih avguštincev).	1690, 1708?
Johann Rudloff (SJ); Joseph Traurig	<i>R. P. Joannis Rudloff SJ. Philosophia rationalis</i> . Olomucium: Rosenberg (KSSKL -Loka S 20).	1712
Chiusole Anton	<i>Geographia de Anton Chiusole (Il Mondo antico, moderno e novissimo ovveo breve trattato dell'antica e moderna Geographia con tutte la novita accorse circa la mutazione de'domini stabiliti nelle paci di Utrecht</i> . Venezia: Giamb. Recurti (KSSKL -Loka T 9; NUK -24059).	1722 I
Valentin Esprit Flécher (*1632, škof 1687, †1710)	<i>Lettre de Flechrer</i> (KSSKL -Loka S 26; <i>Lettres Choises de M Flechies eveque Denis</i> (KSSKL -Kranj V 64)). <i>Lettre pastorale de M. Flecher, eveque de Nismes, sur le malheurs du temps</i> . Paris: Prosper Maechand: 1709. De la Haye: Troyel; 1735. Lyon; 1752. Paris.	1707
Boethius	<i>Boethius, Anici Manili Torquati De Consolitione philosophica libri 5</i> (KSSKL -Loka S 28, 29).	
	<i>Distinctiones philosophicae</i> (KSSKL -Loka S 30).	
Jaslinszky, András (*1715 Szinna pri Košicah, SJ 14. 10. 1733 Košice, †1784 Rozsnyó (Rosnaviae, Rožnava) na Češkem)	<i>P. Andrea Jaslinszki SJ Institutiones Physicae</i> . Tyrnavia (NUK -8497 jezuitska; KSSKL -Loka T 4, 800 strani, 16 tabel, 14 cm); 1761.	1756, 1761?
Ivancsics, Joannes	<i>P. Joann Ivancsics SJ Institutiones Logicae in usum discipulorum conscriptae. Porro. Institutiones Metaphysicae</i> . Tyrnaviae: S. J. (KSSKL -Loka T 5; NUK -4476, 205 strani, 19 cm, adligat NUK -4477 (Metafizika)).	1757

	<i>Visier Kunst</i> (KSSKL -Loka T 4): Meyer, Georg Friedrich. 1675. Basel, ali Beyer, Johann Hartmann. 1603 Franckfurt.	
Weise, Christian	<i>Campus eloquentia</i> (KSSKL -Loka T 9). Praecepta Oratoria quibus Methodica docendi & proficiendi ratio, quam in Scriptis suis susius diduxit Cl. Weisius, breviter succincte & perspicue sisitur: in gratioa eorum, Qui totius Eloquentioe campum ... Lipsiae: Lampe.	1690
	<i>Rudimenta historia biblia</i> (KSSKL -Loka T 3).	
	<i>Methodo abregue langue Allemade</i> (KSSKL -Loka T 4).	
	<i>Philosophia universa</i> (KSSKL -Loka T 37).	
Symson, Matthias	<i>Manuale geographicum</i> (KSSKL -Loka T 49).	
Redlhamer, Joseph (SJ)	<i>Philosophia naturalis</i> (W -1553; NUK -8199; FSNM ; KSSKL -Loka S 8).	1755 L
Triesnecker, Franz von Paula (Frans de, *2. 4. 1745, †29. 1. 1817)	<i>Ephemerides Astronomicae Anni 1798</i> . Viennae: Trattner (KSSKL).	1798 L
Donat, Joseph	<i>P. Donati Introductio in philosophiam veteram et novam tom 1 et 2</i> (KSSKL -Loka S 7). Morda enaka Donatovi <i>Summa philosophiam christianae. 1. Logica et Introductio in Philosophiam Christianam</i> . Oeniponti, ki so jo leta 1914 prevedli v New Yorku, v 1950-ih letih pa ponatisnili v Innsbrucku.	
Ferrari da Monza, Joseph Anton (*de Modoetia (Monza), OFMConv) ^Δ	<i>Josephi Antoni Ferrarii Philosophia peripatetica adversus veteres et recentiores: praesertim philosophos firmitioribus propugnata rationibus Joannis Dunsii Scoti subtilium principis doctrinis accommodata, atque in tres tomos distributa</i> . Venetiis: Modest Fentius (KSSKL -Loka S 11). 1754. Venetiis: Thoma Betinelli.	1746–1747

^Δ V letih 1760–1766 je objavil teologijo.

Naslovna stran matematike frančiškana Luca Paciolija, 1509. (foto: Stanislav Južnič)

Sv. Anton Padovanski je s potrditvijo sv. Frančiška ustanovil prvo frančiškansko teološko šolo v Bologni. Ko se je pisalo leto 1230, je Oxford s predavanji R. Baconovega učitelja Grossetesta postal prva frančiškanska šola s poukom naravoslovnih ved in filozofije; prvenstvo je obdržala celo 13. stoletje. Grosseteste je objavil *Summo* osmih Aristotelovih knjig fizike;¹⁵ v njegovem času so naravoslovne vede poučevali le še v Parizu.¹⁶ Tako je frančiškan John Peckham (OFM, †1292) predaval v Oxfordu in Parizu, nato pa je leta 1279 postal nadškof Canterburyja. Resda je predvsem povzema Alhazena, a je bil tudi to velik dosežek¹⁷ stoletje potem, ko je naš rojak Herman Koroški oral ledino s prevajanjem arabskih virov.

Oxfordski frančiškani so uprizorili prevrat v znanosti, predvsem Richard iz Middletona (OFM, †1300), Duns Skot in William Occam (Okham). William

Occam (OFM, †1349) je zaslovel z nominalizmom;¹⁸ ponazoril je nemogoče plati peripatetične teorije gibanja izstrelkov in dokazal temeljno enakost sestavin snovi na nebu in pod Luno,¹⁹ ki je resda »meso postala« komaj z dokazom zunajzemeljskega porekla meteoritov pol tisočletja pozneje. Loški kapucini niso hranili del frančiškanskih utemeljiteljev sodobnih matematičnih ved, kot sta bila Anglež William Okham s slovito »*Okhamovo britvijo*« in Italijan Luca Pacioli. Luca Pacioli je pisal o algebri, geometriji, dvojnem knjigovodstvu, teoriji verjetnosti in Evklidovih petih pravih likih. Njegova Božanska razmerja so obravnavala poliedre,²⁰ s prvimi objavljenimi risbami Leonarda da Vincija. Zato pa so Ločani brali delo Paciolijevega mlajšega sodobnika in sosedu, poglobitnega kritika astrologije Pica della Mirandola.

Ločani so uporabljali spise Raimundusa Lullusa; le-ta ni bil redovnik, temveč le frančiškanski dijak, podobno kot Dante Allighieri, Francesco Petrarca, Krištof

15 Lenhart, 1923, 6, 9.

16 Lenhart, 1923, 7.

17 Lenhart, 1923, 10.

18 Lenhart, 1923, 11.

19 Lenhart, 1923, 17.

20 Lenhart, 1923, 19.

Kolumb, Galileo, Galvani ali Volta. Nekatera med Lulloviimi številnimi deli so nastala pod peresom njegovega soimenjaka in sosedu, krščenega Žida Raimundusa Catalanusa.²¹ Lull se je posebno izkazal z raziskovanjem spomina, kjer mu je med frančiškanskimi redovniki sledil predvsem Bernard iz Lavinheta.²²

Po letu 1600 so komentarje posameznih odlomkov Aristotela začeli nadomeščati obsežni *Cursus philosophiae* kot znanilci moderne nove znanosti. Kapucin Anton Marija Schyrl Rheita je izumil zemeljski teleskop, ki se še dandanes uporablja, za razliko od Keplerjevega; skoval je naziva okular in objektiv, za nameček pa narisal še zemljevid Lune (1645). Branil je sistem podoben Tychovem, zagotavljal pa je celo obstoj več satelitov okoli Jupitra, Saturna in Marsa (1643).²³ Seveda mu večina ni verjela. Kapucin Cherubin Le Gentil (*Orleans, OFMCap, †1680) je izumil mikroskop z dvojni okularjem (1678) in telegraf (1679). Schyrlu Rheiti in Le Gentilu ob bok lahko postavimo Valeriana barona Magnija kot tretjega slavnega kapucinskega iznajditelja.²⁴ Kapucin Francis Marie Jablier je izumil fotometer; dopisni član pariške akademije, kapucin Emmanuel iz Viviersa, je sestavil številne priljubljene mikroskope in teleskope. Kapucin Chrysologus André je načrtoval planisfere, zemljevide in izboljšave barometra.²⁵ Hilarius Altobello je objavil zvezdovid, ki ga je upošteval celo Kepler,²⁶ dopisoval pa si je z Galilejem.

Frančiškani so tudi veliko misijonarili, čeprav jim Kircher kot tekmecek ni pripisal tolikšnega pomena kot jezuitskima sobratoma Gruberju in Albertu D'Orvilleu, ki sta leta 1661 zapustila Peking in se odpravila v Tibet, v Lhaso.²⁷ Kongregacija *Propaganda fide* je leta 1703 dovolila kapucinom misijonarje v Tibetu, tako da so bili v Lhasi med letoma 1702 in 1712 ter 1716 in 1745 (do preganjanj med letoma 1742 in 1745).²⁸ Junija 1747 so v kitajski provinci Kiang-si zaprli frančiškana, najbrž patra Urbana de Canzio.²⁹

Kapucini so imeli v danes slovenskih krajih vsaj devet študijskih hiš, med njimi pet bogoslovnih in štiri filozofske: v Cmureku, Ptuj, Celju in Novem mestu. Zasedli so koroški Beljak (1629) v Štajerski provinci, kjer so že domala štiri stotletja delovali minoriti, podobno kot v Volšperku;³⁰ zaradi benediktinskih tekmecev so imeli v 19. stoletju manj možnosti med Celovčani. Gorenjski observanti so se naselili v Kamnik, med letoma 1493 in 1495 ter znova leta 1627. Kapucini so se najprej ustalili v Kranju (1640) in šele 28. 4. 1707 v Škofji Loki; vendar so po uki-

21 Lenhart, 1923, 17–18, 38–39.

22 Lenhart, 1923, 20.

23 Lenhart, 1923, 24.

24 Lenhart, 1923, 25.

25 Lenhart, 1923, 25.

26 Lenhart, 1923, 26.

27 Lenhart, 1923, 37.

28 Gaubil, 1970, 472 (pismo Delislu 12. 8. 1752).

29 Gaubil, 1970, 573–575.

30 Babor, 2005, 396, 679.

nitvi kranjskega samostana (1786) tamkajšnje knjige pristale pri loških sosedih.³¹ Podobno je cesarski odlok dne 16. 5. 1786 pokončal novomeške kapucine;³² Jožef II. je bil pač v marsikaterem pogledu šiba Božja.

Loški in kranjski kapucinski samostan v času Štajerske province zaradi bližine ljubljanskih teoloških študijev nikoli nista bila noviciatski ali študijski hiši³³, zato so se tamkajšnji redovniki bolj usmerili v pridiganje in v ta namen oskrbovali svojo knjižnico. Loški kapucini so sprva brali Albertusa Magnusa; predvsem so listali njegovo mineralogijo, manj pa fiziko ali astronomijo.³⁴ Danes neznana loška kapucinska roka je s svinčnikom zapisala v Albertovo fiziko napačno letnico natisa, 1485. Albertov življenjepis, izpod Trithemiusovega benediktinskega peresa, so brali kot uvod v Albertovo mineralogijo z botaniko, naslovljeno Skrivnosti žena, ki ju danes v dveh žepnih izdajah brez ekslibrisov hrani tudi NUK. Magnusovim beneškim razmišljanjem o mineralih (1495) je sledil ponatis (Oppenheim: J. Koebel) iz leta 1518, z opisom kamnov, alkimističnimi postopki pa tudi obravnavo kovin, najavljeno v naslovnici na 71. listih polovičnega A4 formata, z nekaj alkimijsko obarvanimi začetnicami. Kamnine je seveda povezoval z nebesnimi znamenji,³⁵ Averroesom, Avicennovo alkimijo, Demokritom,³⁶ Hermesovim in Empedoklesovim mnenjem o kovinah.³⁷ Razpravo je zaključil z opisom posameznih kovin, najprej z živim srebrom,³⁸ ne da bi omenil pravkar odkriti idrijski rudnik.

Loški kapucini se z vrhano žlico poguma niso branili protestantskih knjig, če so le pripomogle k boljšemu zdravju. Hranili so knjigo wroclawskega luteranca Daniela Sennerta, profesorja medicine v Wittenbergu (1603), kjer je poučeval skupaj s svojim svakom Michaelom Döringom. Sennert je zastarelo Galenovo medicino in Aristotelov nauk začinil z nasprotovanjem Paracelsusovim novostim, v spodbudo razmišljanjem o atomih; s tem je postal poglavitna opora Boylevih razmišljanj.³⁹ Volf Engelbert Turjačan je kupil kar dve Sennertovi knjigi, Mayr pa je leta 1678 svojim ljubljanskim strankam, poleg dveh Sennertovih del, ponujal Barnerovo knjigo o Sennertovih medicinskih sistemih. V Ljubljani so hranili dva ponatisa Sennertovih medicinskih pisem (1634), ki jih je kupil tudi Volf Engelbert Turjaški. V enem od ljubljanskih izvodov je bila Sennertova razprava o vročini vezana za Sennertovimi Pismi; v drugi izdaji⁴⁰ je bil najprej vezan tekst o vročini, pogrešamo pa portret pisca pred naslovnico. Loški kapucini so pridobili zgodnejšo

31 Babor, 2005, 397–398, 679, 681; Jan, 2000, 3.

32 Benedik, 1994, 213.

33 Benedik, Kralj, 1994, 31, 35.

34 Opomba Marte Gartner.

35 Magnus, 1518, 26v.

36 Magnus, 1518, 42v–43r.

37 Magnus, 1518, 48r.

38 Magnus, 1518, 58v.

39 Blair, 1997, 190; Craig, 2006, 137; Grdenić, 2007, 366, 397–399, 410.

40 NUK-11724.

objavo Sennerta iz leta 1611; pisal je o naravi, razdelitvi medicinskih ved,⁴¹ vzrokih bolezni,⁴² diagnostiki,⁴³ prognoztiki⁴⁴ in indikacijah. Loški kapucini so kupili celo filozofijo Johannes Decius Barovusa, iz romunskih pokrajin onstran Donave, tiskano v protestantskem Wittenbergu (1595).

Loški kapucini se niso prav nič otepali nenavadno številnih knjig jezuitskih piscev, med njimi Jaslinszkyja, Schotta,⁴⁵ Severyja, Reinzerja, Redlhamerja, Antonia Possevina (1586); kupili so teologijo astrologa Jožefa Petra Pinamontija in dunajski Hevenesyjev Kristusov pasijon (1710), ki je gotovo navdihoval kapucina Romualda Marušiča pri pripravi škofjeloškega pasijona (1721). Loški kapucini so kupili celo politično filozofijo dekana dunajske filozofske in teološke fakultete (1696) Ampacha Rochusa (*1656, SJ, †1709), ki jo je poznejši ljubljanski knjigarnar Mayr tiskal leta 1675, v Salzburgu. Hevenesy je bil pri Kranjcih še posebno priljubljen, saj so na ljubljanski licejki hranili njegovo eksperimentalno fiziko in teološka dela, med njimi dve bogoslovji v slovenskem prevodu. Konec 17. stoletja je Hevenesy postal dekan trnavske filozofske fakultete; med letoma 1700 in 1716 je bil rektor dunajske univerze in celo provincial. Napisal je 34 knjig, vsaj tri bogoslovne pa so po njegovi smrti tiskali ljubljanski jezuiti.⁴⁶ Tudi Pinamonti je bil Kranjcem dobro znan, saj je jezuit Janez Krstnik Prešeren v

41 Sennert, 1664, 127.

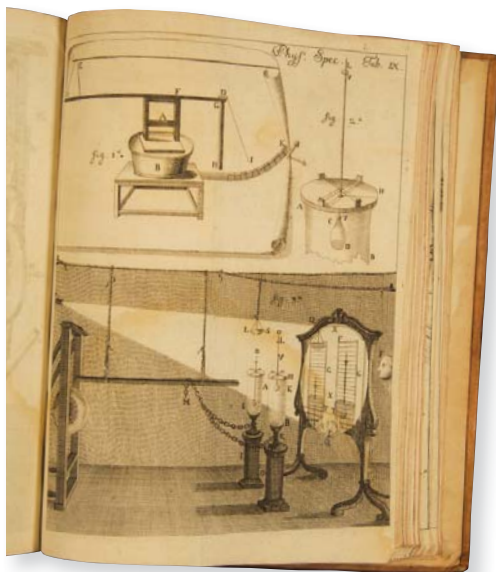
42 Sennert, 1664, 369.

43 Sennert, 1664, 394.

44 Sennert, 1664, 745.

45 Po zgibanki: *Kapucinska knjižnica Škofja Loka*.

46 Reisp, 2001, 130.

Pripomočki iz Khelovega učbenika pri loških kapucinih, 1751. (foto: Stanislav Južnič)

Vakuumski poskusi na osmi slikovni plošči Khelove fizike, 1755. (foto: Stanislav Južnič)

Gradcu iz italijanščine prevedel njegovo astrološko delo (1715).

Loški kapucini so kupili logiko Rudolfa Snelliusa (1595) in razmišljanja Irca iz 13. stoletja, Thomasa Hibernicus Palmerstowna (1555), ki kljub sodelovanju s frančiškani ni pripadal nobenemu redu. Loški kapucini so se postavljali kar s štirimi izdajami Palmerstownovih spisov, od leydenske iz leta 1555 do dobro stoletje poznejše (1678). Palmerstown je sledil svetovljanskim potovalnim navadam svojih dni; študiral je bogoslovje v Parizu, umrl pa je na mejah neapeljske kraljevine.

Loški kapucini so seveda radi brali bogoslovce iz svojih logov, predvsem enciklopedično delo Roberta de Cambraijskega iz francosko-belgijske province (1700) in novejša bogoslovna razmišljanja kapucina Ulricha pl. Gamblinga (1772). Med fiziki kapucini so brali Ferrari da Monzo in Bartolomeja Barbierija de Castelvetro, ki se je šolal pri sv. Bonaventuri v Emiliji, uveljavil pa se je v Parmi. V prvem delu je obravnaval logiko, v drugem pa fiziko; za nameček je razglabljal še o nebu in svetu. V tretjem delu je opisal Aristotelovo porajanje s propadanjem, dušo, človeka in metafiziko. Med svojim polstoletnim poučevanjem teologije za parmske kapucine je svoje bogoslovne učne knjige prilagodil nauku sv. Bonaventure.

Preglednica 2: **Časovna razporeditev knjig nedatiranega kranjskega kataloga (Kranj), s strokovno skupino filozofije pod črko V; katalog ni ločeval formatov tiskovin.**

Pisec	Naslov	Leto in jezik
Décsi, János (Decius Barovius, Joannes)	<i>D: Deczy Joannis (Joanni Dezii) Synopsis philosophiae in privatum memoriae subsidum Thesibus et velut Aphorismis quibusdam comprehensa ... Wittebergae: Welac</i> (KSSKL-Kranj V 65, Loka S 6).	1595

Hubernius, Mauritius (Moritz)	<i>(Astronomia stum.) Globulum Coelestis et Terrestris fabrica et usus; das ist: eygentliche und gründtliche Unterweisung, wie man beyde kugeln, so wol die himlische als irridische, künstlich zurichten und nützlich gebrauchten soll, der gleichen zuvor in deutscher Sprach nicht gesehen worden: an jetzo aber allen dieser edlen Kunst Liebhabern, welch der lateinischen Sprach nicht kündig, zu nutz und günstigem gefallen, mit besonderm Fleiss zusammen getragen unnd in Truck verfertiget.</i> Nurnberg: Georg Leopold Fuhrmann (M, KSSKL-Kranj V 37, KSSKL-Loka T 6).	1615
Marci a Bavdunio (OFMcap)	<i>Marci a Bavdunio ord. cap Paradisus philosophica usus et doctorum angelici Seraphici studiosi (KSSKL-Kranj V 21, Loka S 5, 886 strani); 1664. Massilae; 1673 Lugduni.</i>	1670?
Magirus, Johann (*1537, †1614)	<i>Magiri Joannis Physiologiae peripatetica libri 6 cum comentariis Accessit Caspary Bartholini (*1585, †1629) Malmogii Dani Enchiridon Metaphysicum (KSSKL-Kranj V 62, Loka S-7).</i>	
Eylend von Bellisiren, Martin; Taube, Dietrich von (omenjen v posvetilu)	<i>Modus Artis fortificatoria Belgicus das ist Niederlandische Festung Bawen: in welchem der Anfang und zunehmung der löblichen Fortification, biß auff die heutige Niederländische Manier tractiret, Wie nicht weniger die Latinischen, Francözischen, Italianischen, und Wlachischen termini derer sich die ingenieurs hierin(n) zu gebrauchen pflegen, expliciret, und erjlähret werden.</i> Dresden: Wolff Seyffert (KSSKL-Kranj V 45; KSSKL-Loka T 7).	1582, 1624, 1630, 1632
Porta, Giovanni Battista Della (*1534/5, †1615)	1561. <i>Magiae naturalis, sive: De miraculis rerum naturalium Libri III.</i> Joanne Baptista Porta Neapolitano Auctore. Lugduni: Guilielm. Roullium, Peter Leffen; 1650. Rothomagi (KSSKL-24; KSSKL-Kranj V 61; S; E (latinska, italijanska, nemška)).	I

Pauluccio, Joseph	<i>D: Paulucciis Josephi sem. dom. Cler. Apes Philosophis mellificante, sive universa philosophia sub Aussicius Barberinum Apium. Roma: Ignaz de Lazari (KSSKL-Kranj V 85, Loka S 5; NUK-25198 brez ekslibrisa, Aristotelova fizika (Pauluccio, 1654, 297)).</i>	1654 L
Bartholomei de Barbaris (Barbieri de Castelvetro, Bartolomej, OFMCap)	<i>Bartholomei de Barbaris ord Capuc: Flores et fructis philosophico ex Seraphico pars 2da continuat totam physicam pars 3ta continuat tractatus generatione et corruptione, anima, physiognomia hominis, metaphysica (KSSKL-Kranj V 18, 19, 20; KSSKL-Loka S 2).</i>	1677 L
Stroz, Anton (benediktinec); Edel, Conradus; Kobolt, Wilibaldus (*1676, †1749)	<i>P: Stroz Antoni ord. s. Benedicti quaestiones speculativo moralis in logicam, et Metaphysicam Angelici Doctoris et Aristotelis junctis peregris physicae. Pro suprema Philosophia Laurea in lucem e arenam dederunt. Conradus Edel & Wilibaldus Kobolt ... bacalavris philosophicae ... Salisburgi: Jo. Bapt. Mayr (KSSKL-Kranj V 46; NUK-4822, adligat NUK-4823 z Joannes Werlein Bambergensis bacalavris philosophicae).</i>	1696
O'Kelly de Aghrim, Sir William	<i>D: O Kelly Guilelmi philos doct. J. u. Licentiati Philosophia Aulica Juxta veterum ac recentiorum philosophorum placita. Compendiose, ac methodo parisiensi pertractata, et illustrioribus superioris aevi inventis, et experimentis illustrata, et quatour in partes, amputata prolixitate, divisa. In gratiam studiosae nobilitatis, aut vulgarem philosophiam fastidientis, aut scholarum taedium non ferentis, aut denique rerum curiosarum avidae. Pars I. Ex praenotionibus, & logica. 2. Ex ethica. III. Ex physica. IV. Ex metaphysica, & interprete. Neo-Pragae: Hampoelan, Joan Georg Hofeaker (KSSKL-Kranj V 45, Loka S 12).</i>	1701

Thonhausen, Theophil (SJ)	<i>P. Thonhausen Theophili SJ Dissertatio physico-ethica de hominid physigonomia et dissertationes physicis selectis Francisci Bayle Tolosatus</i> (KSSKL-Kranj V 91). Leta 1727 je na Dunaju objavil <i>Ortus et progressus aedium religiosarum Viennensium</i> .	
Mitterdorfer, Sebastian (*1686, SJ, †1743)	<i>P. Mitterdorfer Sebastiani SJ Admirandi globi terraquei opificio</i> (KSSKL-Kranj V 108).	172?
Rentz, Placidi (benediktinec)	<i>P. Rentz Placidi ord. S. Benedicti philosophia ad mentem Angelici doctor Thomae Aquinas – logica, ejusdem physica universalis, ejusdem metaphysica</i> . Coloniae 1–3 osmerka (KSSKL-Kranj V 81–83, Loka S 1–3).	1723
Oberhauser, Bernard (*1694, benediktinec, †1739)	<i>Oberhauser Bernardi ord. s. Benedicti Philosophia universalis peripatertico – thomistica in 4 partes divisa quarum I. sumulus II. Logicam III. Physicam universalem IV. Physicam particularem un cum Metaphysica, et speciali ad quamlibet partem accomodato rerum, ac verborum, simulque praecipuorum in scholis nostris usitatorum axiomatum indice complectitur ... Universitate salisburgensi praeside P. Bernardo Oberhauser ... publicae disputatione exposuit ... Georgius Cajetanus Ruedorffer, Josephus Cajetanus Elichauser, Maurus Arnet</i> . Salisburgi: J. J. Mayr (KSSKL-Kranj V 36, 19 cm, KSSKL-Loka S 9). 1730. Augustae: Mathia Wolff (NUK-).	1725
Kircher, Athanasius	<i>De venenis liber physico-medicus publico commodo recusus ...</i> Gradec: Widmanstad (KSSKL-Kranj V 72, Loka Y 16).	1739 L
Caroli Francisci d'Abra de Rochus (*1580 grad Raconis, †1646)	<i>Caroli Francisci d'Abra facultatis Phlogica Doct Summa (Rationis) totius philosophia in est logica, ethica, physica ex ethica quam physica</i> (KSSKL-Kranj V 11, Loka S 10). ^Δ	1617

Δ D'Abra je bil profesor filozofije na kolegiju Plessis (1609–1615), nato profesor bogoslovja na Collège de Navarre. Leta 1624 je v Parizu predstavil razširjeni ponatis *Metafizike*.

Felcis Brandimarlis a Castro	<i>Felcis Brandimarlis a Castro veterano ord. capuc. Sapientia tuba scientia id est tractatus scolasticos de arte sacra concionandi</i> (KSSKL-Kranj V 38).	
	<i>Distinctione ex natura oli formali vulgo statistica contraversia prima philosophica et contraversia 2da physica</i> (KSSKL-Kranj V 73).	
Alvari Emanuelis (SJ)	<i>P: Alvari Emanuelis SJ gramatica</i> (KSSKL-Kranj V 75).	
	<i>P: Alvari Emanuelis SJ de constructione</i> (KSSKL-Kranj V 75). Emanuelis Alvari, e societate Jesu, De Constructione Grammatica, Liber Secundus, Sive de Octo Partium Orationis Constructione: Scholiis Auctoris Praetermissis. Coloniae: Birkmann.	1710
	<i>P. Soauri Cipriani SJ de Arte rhetorica</i> (KSSKL-Kranj V 77).	
	<i>Ortationes Cicero</i> (KSSKL-Kranj V 78).	
Henlein, Henricus?	<i>Universa philosophia disputationi solenni exposita</i> (KSSKL-Kranj V 79).	
	<i>Carmina diversa ad diversa nominum status et varies</i> (KSSKL-Kranj V 80).	
	<i>Rethorica pro candidatem</i> (KSSKL-Kranj V 86).	
	<i>D: Assarino Luca Diverse lettere</i> (KSSKL-Kranj V 87).	
	<i>D: Strobl de Adelheimb Joannis Georgis Selectionibus epistolarum thesaurus epistolae familiares</i> (KSSKL-Kranj V 88).	
	<i>P. Padau Michaelis SJ Orator extemporaneus ... apologemata hierogriphica</i> (KSSKL-Kranj V 89).	
	<i>P: Bohuslav Alojzij Balbini S Examen maliseum id est Nova cum Apicularum Colonia ... Amata generitatem ...</i> (KSSKL-Kranj V 90).	
	<i>P: Virgilio Maronis Opera</i> (KSSKL-Kranj V 102).	
	<i>M. Val Martialis Epigrammata ex Museo Petri Scriveris</i> (KSSKL-Kranj V 103).	

Martin Gottscheer (*1648, SJ, †1731); Johann Georg Krassnigg (student)	<i>P: Gottscheer Martini SJ Philosophia Universa Divo Buoni ejusque venerabuli Religioni Carthusiane Delictae (KSSKL-Kranj V 104) = Philosophia polemica (secundum aphorismos Aristotelis Stagirtae cum annotationibus tum philosophicus, tum strategicis ex variis desumptis... in celeberrima Universitate Graecensi publicae disputationi. Graecii: Widmanstand) (KSSKL-Loka S 1).</i>	1690
	<i>P: Neumaus Georgi SJ Argumenta Ad Hominem Physica – Moralia (KSSKL-Kranj V 105).</i>	
Avancinus, Nicolaus	<i>P: Avancini Nicolai SJ Pars 3tia orationum (KSSKL-Kranj V 107). Orationes – in tres partes divisae. Quarum prima continent orationes de Deo et Deo homine; secunda; de B. Virgine et Sanctis; tertia, Panegyres, Epicedia, Prolusiones et exercitationes. Vienna: Blaeu (NUK-); 1675. Koln: I.W. Traese (NUK-6304).</i>	
Georgii Reeb (*1593, SJ, †1662)	<i>P: Reeb Georgii SJ Distinctiones Philosophicae (KSSKL-Kranj V 109); 1629. P: Reeb Georgii SJ Distinctiones et axiomata Philosophica a R.P. Georgio Raab S.J. Philos. Prof. in Academia Dilingana. Ingolstadii: Gregor Haenlin, Georg Sartor; 1631. Distinctiones Philosophicae, quarum frequentior usus anno M.DC.XXIV. in dilinganâ Academiâ explicata. Coloniae: Ioann Kinck; 1636–1637. Distinctiones Philosophicae. Duaci (Douai): Bartholomaei Bardou (155+225 strani o filozofski terminologiji); 1682. Editio quarta. Coloniae: Ioann Antkinch (NUK-4707); 1703. Editio quinta. Coloniae: Jacob Promper (NUK-4671).</i>	1629/1703
Perbegg, Josef (*1. 8. 1677 Ostrovica (Osterwitz) pri Deutschlandsbergu ali Maribor, SJ 14. 10. 1692, †8. 12. 1728 Celovec) ^Δ	<i>P: Perbegg Josephi SJ Magnetismus, et Sympatia rerum, seu experientia quadam physica ex probatis authoribus collecta. Gradec: Widmanstand (KSSKL-Kranj V 110).</i>	1711

Δ Sommervogel, 6: 484–485. Skupaj s Pavlom Tafernerjem sta objavila potopis Turčije in Kitajske.

Vida, Marco Girolamo (*okoli 1485, †1566)	<i>D: Vidae Hieronymi Cremonensis Albae Episcopi Opera de variis Scientiis uit hymni de rebus divinis ... bucolica</i> (KSSKL-Kranj V 115).	1547/1603
Puteanus, Erycius (*1574, †1646)	<i>Eriyci Puteani, Epistolarum Apparatus Novus, et Musae=lenus, in quo officia familiaria Negotia Studia Ecoponemur</i> (KSSKL-Kranj V 120).	1641–1663
Khell	<i>Physica ex recentiorum observationibus accommodata. 1–2. Viennae: Trattner</i> (KSSKL-Kranj V 29, Loka T 2–3; NUK-8206).	1751, 1754/55 L

b) Loška medicina s sorodnimi vedami

Zdravilstvo je bilo vtkano v temelje nauka sv. Frančiška.⁴⁷ Antična medicina vseh vrst, po vzoru Plinija, je prišla med loške kapucine v eni poznejših beneških izdaj inkunabule Simona iz Genove. Ponatis Kircherja (1739) je našel svojo pot h kranjskim in nato loškim kapucinom, obenem pa v ljubljanski NUK, Reko, Olomuc in, seveda, Gradec. V tem času so graški univerzitetni profesorji fizike in filozofije za boljši pouk ob Kircherju tiskali še veliko drugih jezuitskih baročnih učenjakov, med njimi predvsem Casatija. Kircherjevo knjigo o strupih so sestavili iz njegovih mnogoterih medicinskih prispevkov o kugi, kačjem kamnu in plesu žrtev pika tarantele, začinjenem z zdravilnimi učinki glasbe, sprva objavljenih v *Ars Magnetica* (1654). Kircher je obravnaval mineralne,⁴⁸ rastlinske⁴⁹ in živalske strupe.⁵⁰ V Gradcu so Kircherjevemu delu privezali še popis bakalavrov, dovršenih slušateljev fizike; najprej so našteli študente iz jezuitskih vrst, nato pa še nekoliko manjše število dijakov iz drugih redov.

Kranjski kapucini so brali še več jezuitske fizike od loških sosedov; ob Kircherju še Khella, Krausa,⁵¹ Thonhausena in Mitterdorferja. Med svojimi pisci so kranjski kapucini brali Bavdunija, med frančiškani pa Bartholomei de Barbarisa; upoštevali so tudi dva benediktinska filozofa. Bavduni je leta 1667, 1670 in 1673 objavil *Paradisus theologicus unius & trium doctorum, angelici, seraphici ...*

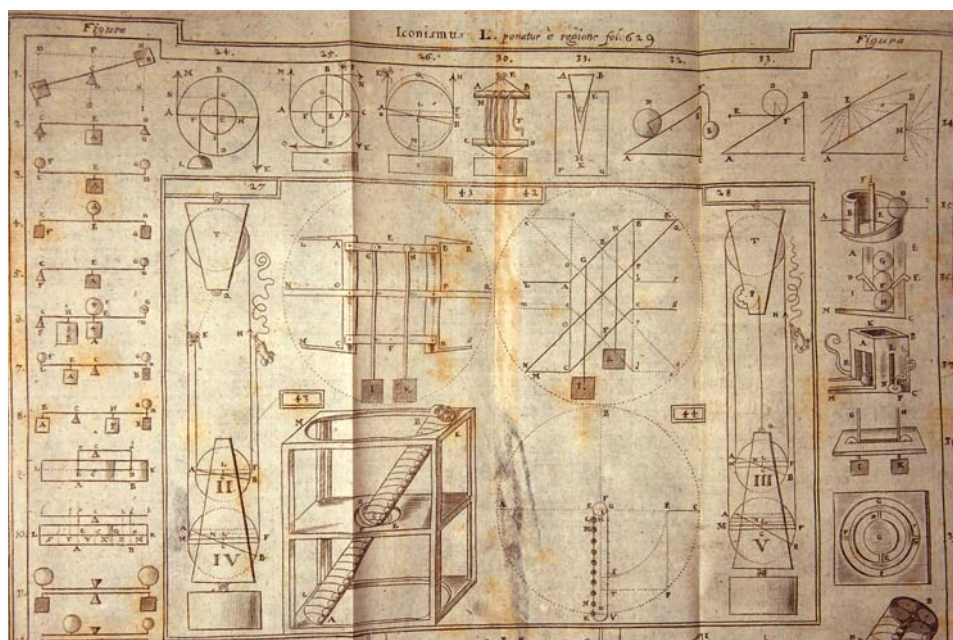
⁴⁷ Nikić, 2000, 10.

⁴⁸ Kircher, 1739, 4.

⁴⁹ Kircher, 1739, 13, 56–57.

⁵⁰ Kircher, 1739, 158.

⁵¹ Diar, I/37r, str. 975D/14, 1010D/12; Lukács, 1988, 2: 796–797; Stoeger, 1855, 196; Sommervogel, 4: 1129.

Skice domnevnih večnih gibal, ki jih je Schottu pomagal opisati poljski jezuit Adam Kochanski, 1699. (foto: Stanislav Južnič)

Kranjčani niso pozabili kupiti zelo pomembne knjige Porta, člana in podpredsednika Cesijeve in Galilejeve Akademije *dei Lincei*. Porta je v prvi izdaji štirih knjig in drugi izdaji dvajsetih knjig opisal temeljna optična odkritja: kamero obskuro, brez ilustracije v četrtem poglavju druge knjige prve izdaje, po Keplerjevem mnenju pa celo teleskop. O ceveh (*tubus*), polnih ognja in smodnika, je pisal bolj v bojne namene.⁵² Pisal je tudi o okularjih, ki spreminjajo barve.⁵³ O lečah je pisal v 10. poglavju 17. knjige, kjer je svetoval tudi kombinacijo konkavne in konveksne leče v enoten sistem,⁵⁴ kar je opazil in hvalil Kepler, na koncu 14. poglavja 17. knjige pa si je privoščil še Arhimedu podobno posrečeno narisano kurjenje skozi lečo.⁵⁵ Sam naziv teleskop je skoval Cesi, v nasprotju z Galilejevo perspektivo pred letom 1612, Porta pa se je zaman potegoval za prioriteto tudi na osnovi svojega Optičnega loma (Neapelj, 1593). Opisal je kemijo z alkimijskimi transmutacijami v 5. knjigi, magnetne z njihovim lomljenjem po Gilbertovem vzoru v 7. knjigi,⁵⁶ ženska lepotila v 9., destilacijo v 10., toplotne pojave (še posebej pri železu) v 12. in 13. knjigi, kuhanje v 14., poskuse s statiko v 18., pnevmatske

52 Porta, 1650, 466–468.

53 Porta, 1650, 371.

54 Porta, 1650, 586, 596–597.

55 Porta, 1650, 600.

56 Porta, 1650, 298.

poskuse s plini tik pred odkritjem vakuuma s Heronovo vodno uro vred⁵⁷ v 19. in kaos izrednih nepovezanih poskusov z vodo, destilacijo itd. v zadnji 20. knjigi. Zanimal se je tudi za tajnopis, podobno kot Tritheimius. Vsaj v drugi polovici knjige je svoje domislice sproti ilustriral z majhnimi slikami. Vsekakor je Porta pisal podobno Kircherju ali Sennertu in utemeljil fizikalne poskuse.

Preglednica 3: Kapucinski medicinski spisi v loški zbirki (zdravstvo, strokovna skupina Y) z različno oštevilčenimi knjigami, ločenimi po formatih.

Pisec	Naslov	Leto in jezik
Simon, Genuensis	Clavis Sanationis.	1507 L
Suardis, Paulus (deleval 1479–1481)	<i>Thesaurus Aromatariorum medic ... (z Luminare maius).</i>	1512 L
Manlius, Joannes Jacobus de	<i>Luminare maius (Lumen apothecarum in folio) (KSSKL-Loka Y 1).</i>	1513
Brunschwig, Hieronim	<i>Apoteck für den g[e]meyne[n] man. Witte(m) berg.</i>	1527 N
Brasavola, Anton (*1500, †1555)	<i>Antonimuse Brasauoli Ferrariensis, Examen omnium simplicium medicamentorum, quorum in officinis usus est ... Romae: Blado.</i>	1536 L
Villanova, Arnaldus de	<i>Schola salernitana Authore Joane Mediolano (KSSKL-Loka Y 5).</i>	1557
Hessus, Helius	<i>D: Elbani Hessi Libelus de tuenda bona valitudine libr. (KSSKL-Loka Y 4).</i>	1560 L
Bosch, Johann	<i>De peste, nec non quo pacto ...</i>	1562 L
Bosch, Johann	<i>Rathschlag, Wie man sich zu ...</i>	1562 N
Schelling, Conrad	<i>Ein kurtz Regiment, wie man sich in Zeit Regierender Pestilentz.</i>	1575 N
Weygel (Guldenmundt), Hans	<i>Auszlegung und beschreybung der Anatomi.</i>	1563 N
Wittich, Johan	<i>Tröstlicher Unterricht für Sc... (adligat k Wittich 1602).</i>	1598 N
Wittich, Johan	<i>Consilium Apoplecticum. Seu d ... (KSSKL-Loka Y 7, ekslibris krških kapucinov).</i>	1602 N
Tancke, Joachim; Balduss, Christoph	<i>Promptuarium Alchemiae.</i>	1610 N

⁵⁷ Porta, 1650, 638.

Sennert, Daniel	<i>Institutionum medicinae libri 4.</i> Wittenberg (KSSKL-Loka Y 2; S).	1611 L
Nolle, Heinrich (deloval 1612–1619)	<i>Naturae sanctuarium, quod est physica hermetica ...</i> (KSSKL-Loka Y 6).	1619 L
Minderer, Raymund	<i>Raimundi Mindereri Medicinae.</i>	1617 L
Ruland, Johann	<i>Joannis Davidi Rulandi Medici Doctori 2. Pharmacopoea nova in reposita sunt stercisa</i> (KSSKL-Loka Y 2).	1644 L
Rivière, Lazare	<i>Lazari Riverii, Cons[i]liarii; Praxis Medica</i> (KSSKL-Loka Y 11).	1658 L
Ryff, Walther	Kurtzes Hand-Büchlein, und Experiment.	1659 N
Morellus, Petrus; Brunn	<i>D: Petri Morelli Methodus praescribendi formula remedii</i> (KSSKL-Loka Y 2).	1680 L
	<i>D. Felicis Maurer, medici doctor Observationes curiosa Physicare</i> (KSSKL-Loka Y 3).	
	<i>Apotheke für den gewinen Mann</i> (KSSKL-Loka Y 4).	
	<i>D. Christophoro Vetro Brausv De Gptheri</i> (Ddegoterhi) (KSSKL-Loka Y 4).	Gotica
	<i>Medicus echora nolle</i> (KSSKL-Loka Y 8).	
	<i>Pauli Bartbete Praxis medica</i> (KSSKL-Loka Y 9).	
Johann Joachim Becher (*1635 Speyer, †1682 London)	<i>Jos. Joachim Becher Land Medicus</i> (KSSKL-Loka Y 10).	
	<i>Krautenbuch</i> (KSSKL-Loka Y 17).	
	<i>Artzenbuch</i> (KSSKL-Loka Y 15).	
	<i>Alisicum</i> (KSSKL-Loka Y 16).	
	<i>Haus Arzney</i> (KSSKL-Loka Y 23).	
Schwenken, Gottfried	<i>D: Chimisten Gottfried Schwenken – Worstellung eines nutzsten mässigen Lebnis</i> (KSSKL-Loka Y 24).	
Norr, Erhardt	<i>Chirurgischer Wegweiser : allen Angehenden ...</i> Nürnberg: Hoffmann, 1744. Nürnberg: Raspe (KSSKL; NUK-11932).	169? N
Lower, Richard	Ein gantz neues sehr nutzlich ...	1738 N
Beynon, Elias	<i>Der barmhertzige Samaritter.</i> Sine loco.	170? N

Paracelsus	<i>Dess Fürsten aller Artzeten Aureoli Paracelsi Tractat (Dess erfarnesten Fürsten aller Artzeten Aureoli Theophrasti Paracelsi von ersten dre- yen Principiis, was ire Formen und Wirkung: Item zwen Tractat von Läme) ... Basel (KSSKL- Loka Y 1). Manj verjetno: Theophrasti Bombast von Hohenheim; genant Paracelsi Magni ... Zween unterschiedene Tractat: 1. Von des Harns und Puls Urtheil ... Strassburg: Zetzner. Druga Paracelsusova dela: 1555 (NUK-12088); 1573 (NUK-11604).</i>	1563
Dubé, Paul	<i>Il medico de' poveri trattato (Da Sebastiano Castellini Pharmacorum conficiendum ratio- tiano Castellini-il medico de poveri trattato practi.) (KSSKL-Loka Y 22, 25).</i>	1734 I
Bäumler	<i>Gottfried Samuel Bäumlers ... Präservierender Arzt, oder Gründliche Anweisung, wie sich der Mensch ... Strassburg: Dulssecker (KSSKL- Loka Y 12).</i>	1738 N (prva izda- ja 1731
Vandermonde, C.	<i>Supplemento al dizionario di sanita (Dizionario di sanita 1 & 2 (KSSKL-Loka Y 17, 18)).</i>	1771 I

Tako kot krški so tudi loški kapucini prisegali na iatrokemijo: zato so kupili Morellijevo predelavo Brunnovih predpisanih medicinskih formul. Novomeški frančiškani pa so ob Morellusu hudomušno kupili še tekmece, med njimi delo enega poglobitnih nasprotnikov iatrokemije, iatromehanika Jona Freuda.⁵⁸

Conrad Schelling, domači zdravnik volilnega kneza Philippa, je leta 1494/95 objavil knjigo o sifilisu, loški kapucini pa so brali njegova poznejša razmišljanja o kužnih boleznih. Nabavili so tudi Vandermondejev medicinski slovar v zgodnjem beneškem prevodu: pisec si je dopisoval s tedaj vodilnim raziskovalcem elektrike Nolletom (1755); raziskoval je tudi Albrecht Hallejevo medicino. Kot profesor medicine in kirurgije kraljeve pariške vojaške šole je Vandermonde preučeval proizvodnjo jekla in železa za vojsko; postal je celo eden prvih urednikov medicinskega časopisa (1755). Primerjal je grška in sodobna neharmonična glasbena razmerja, podobno kot njegov sodobnik, Pirančan Tartini. Poleg Vandermondejevih pariških zdravil so se loški kapucini zanimali še za Lowerja, ki je med zahodnjaki prvi vpeljal transfuzijo krvi, sodeloval pa je tako z Willisom kot z Robertom Hookom.

⁵⁸ Mušič, 1938, 445.

Simboli okoli portreta cesarja Leopolda I. (1699), iz G. Schottovega poglavja o napadalnem in obrambnem vojskovanju. (foto: Stanislav Južnič)

Prednaslovnica iz druge izdaje Portove Naravne magije (1650), ki so jo uporabljali kranjski in nato loški kapucini. (foto: Stanislav Južnič)

Schönleben je za Turjačana katalogiziral Lazar Rivièrovo knjigo *Institutiones medica* (1657), pod latiniziranim Ryffovim priimkom »Rivius«, medtem ko so se loški kapucini raje zdravili po leto dni mlajši Rivièrjevi medicini.⁵⁹ Ryff je v Baslu pri tiskarju druge izdaje Kopernika objavil delo o arhitekturi, perspektivi, geometriji in vojaških vedah. Najprej se je izučil za lekarnarja v Güstrowu (Mecklenburg), preden je odšel v Strasbourg za mestnega fizika. Gojil je samosvoje ideje o destilaciji in kirurgiji; objavil je celo prvo nemško pisano anatomijo. Leta 1540 in 1542 je v Strasbourg izdal *Majhno nemško lekarno*, z opisom domačih zdravil, predvsem pa kuhanja; kupili so jo loški kapucinski, ljubitelji dobro obložene mize. To knjigo, polno barvnih skic rastlin,⁶⁰ so v Strasbourg tiskali še celo stoletje, pod psevdonimom Quintusa Appollinarisa, eno zadnjih izdaj pa je Mayr prodajal leta 1678 v Ljubljani; gurmansko navdušenje Kranjcev je frančiškan Vodnik pozneje poživil s *Kuharskimi bukvami*.

59 Schönleben, 1768/1772, 322.

60 Ryff, 1575, 109^v, 139^r, 143^r.

Zdravnik, paracelzijski alkimist in pesnik Joachim Tancke je leta 1589 prevzel katedro v Leipzigu, kjer je nekoč predaval Kopernikov prvi učenec Rheticus. Tancke je tam večkrat vihtel celo rektorsko palico. Do leta 1624 je sodeloval pri objavah Johanna Thöldeja Hessenskega, mestnega komornika v Frankenhauseu in solastnika solarne, ki je objavljala alkimijo pod posrečenim imenom izmišljenega nemškega benediktinskega meniha, Basiliusa (Bazilij) Valentinusa.⁶¹ Loški kapucini so kupili posmrtno predelavo Tanckevega dela iz leta 1610, ki je bilo ponatisnjeno štiri leta pozneje. Balduss je podpisal posvetilo v prvi knjigi, posvečeni filozofskemu kamnu. Tancke je že uporabil naziv kemija, ki je bil za tisti čas novost. Ob Tancku so loški kapucini brali še hermetično alkimijo Heinricha Nolla (1619) o filozofskem kamnu. Nolle je bil profesor na univerzi Giessen; med letoma 1612 in 1619 je tako posrečeno pisal o okultni medicini, da ga še danes tiskajo. Tolikšno število razglabljanj o filozofskem kamnu seveda ni bilo v kapucinski knjižnici nič nenavadnega, čeprav ne vemo zagotovo, ali se je Ločanom z njim res posrečilo napraviti kaj zlatega. Morda pa le?

Ločani so brali Paracelsiusa in Stahlovega predhodnika Becherja. Slednji je leta 1666 postal komercialni svetnik na Dunaju, kar je stopnjevalo priljubljenost njegovih del pri nas. Kranjski kapucini so med medicinskimi knjigami popisali še zdravilsko knjigo pesnika Petrarke, z močno astrološko obarvano naslovnico osebe, ki z rokami in nogami vleče štiri osnovne elemente: ogenj, vodo, zemljo in zrak; vendar je nadobudni loški kapucinski knjižničar zapis prečrtal in knjigo raje uvrstil eno stran nazaj, k filozofiji.

Ločani so se v duhu tedanje dobe dobro založili s knjigami proti demonom in čarovnicam, niso pa pozabili niti na strokovnjake kova Sorbaita ali Rantzauja. Dunajski klinik Sorbait je hvalil kopanje v termah, potem ko je leta 1680 uspešno zdravil grofa Zrinskega z vodo rogaške slatine, lastnino kneza Herbarda Turjaškega. Verbcova doktorska disertacija pri Sorbaitu je bila najbrž prvi domači zapis o zdravilni moči rogaške slatine.⁶² Kranjski kapucini so brali celo medicinsko delo Heinricha Rantzaua, Tychovega prijatelja in danskega kraljevega upravitelja Schleswig-Holsteina. Uvod v knjigo je podpisal arnstadski mestni zdravnik J. Wittich, na koncu je bila dodana še nepaginirana Pontanova razprava o kugi, za zaključek pa še stvarno kazalo. Dve skupaj vezani Wittichovi razpravi, povezani s študentskimi disputacijami, so imeli tudi kranjski kapucini, vendar sta danes shranjeni pri njihovih loških sosedih. Wittichova disputacija bakalavrov je imela med zadnjimi poglavji spis Martina Lutra.⁶³

Razprave med Rantzauom in Hemmingasom, o uporabnosti Afonsovih ali Kopernikovih »pruskih«⁶⁴ tabel, je prekinila Hemmingasova smrt. Rantzau jih je povzel

61 Grdenić, 2007, 366–367.

62 Režek, 1962, 172.

63 Wittich, 1598, 71.

64 Oestmann, 2004, 185, 199, 246.

novembra 1584, v pismu nizozemskemu leidenskemu humanistu – stoiku Justusu Lipsiju,⁶⁵ katerega razglabljanja o politiki in morali so kranjski kapucini prav tako navdušeno brali.

Rantzau je na 120 straneh žepnega formata objavil tretji, to pot frankfurtski ponatis iz leta 1591, ki so ga lastniki radi vezali kot adligat k drugim medicinskim delom, še posebej tistim izpod peresa Guilielma Gratarolija iz Bergama. V tretjem frankfurtskem ponatisu ni bilo dodatkov izpod peres J. Pontanusa in J. Witticha. Rantzau je v duhu tedanjih dni in horoskopa, ki ga je zanj sestavil Dasypodius, povezoval medicino z astrologijo.⁶⁶ Navajal je zdravilne zvarke astrologa Marsilija Ficina (*1433, †1499) in še posebej destilacijo vina, torej žganje, ki je bilo tedaj bolj zdravilo, kot okrepčilo.⁶⁷ Klimakterij je povezoval z gibanjem Saturna pa tudi z Aristotelovim naukom.⁶⁸ Knjigo je zaključil z medicinskimi eksperimenti, kot so jih postavili za kralja Anglije⁶⁹ in druge visoke osebe.

Preglednica 4: Medicinski spisi v kranjski kapucinski zbirki, z dodanimi farmacevtskimi ter botaničnimi in celo zemljepisno-matematično Krausovo knjigo (strokovni skupini W, X).

Pisec	Naslov	Leto in jezik
Petrarca, Francesco	Petrarca, Francesco; Lemmer, Manfred (ur.). 1532. <i>Von der Artzney bayder Glueck, des guten und widerwerigen. De remedies Utrisque fortunae, dt.</i> Leipzig: Steiner (T; KSSKL-Kranj W 1).	1532?
Regiomontanus	<i>Kalender, vonn allerhandt artzney ... planeten ... Augsburg (KSSKL-Kranj W 33) (adligat).</i>	1539 N
Cordus, Valerius	<i>Valeri Cordi Dispensatorium sive pharmacorum conficiendorum ratio, a Petro Coudebergo Pharmacopeo Antverpiano. Antwerpiae: Christophor Plantin (KSSKL-Kranj X 90).</i>	1580 L

65 Oestmann, 2004, 133.

66 Rantzau, 1591, 49.

67 Rantzau, 1591, 74.

68 Rantzau, 1591, 84–85.

69 Rantzau, 1591, 111.

Rantzau, Heinrich (Rantzovi, *1526 Steinbug (Breitenburg), †1598 grad Breitenburg v Holsteinu); Pontanus, Joannes (†1572); Wittich, Johan (*1537, †1596)	1576. <i>De conservanda valetudine, Das ist: Von Erhaltung menschlicher Gesundheit: ein sehr nützliches Handbuch, alein Menchen hohes und niedriges Standes, auch den Wanders und Kriegssleutengantz dienstlichen... von Heinrich Rantzau in Latein gebrach, Jetzt aber gantz trewlich verdeutscht und zum andernmal ubersehen und mit vielen herrlichen Experimentlein ... vermehrt. Darbay auch 2 nützliche tractetlein von ... der Pestilentz ... Johannis Pontani ... desgleichen ein kurtzer Extrac... Die peste. Durch Johannem Wittichium.</i> Leipzig: Hans Steinmann; 1585. Leipzig: Hans Steinmann. 1587. Leipzig: Hans Steinmann (KSSKL-Kranj X 51, KSSKL-Loka Y 3, »Ranzau Henrici handbuch«, 383+33 strani, 20 cm); 1601. Leipzig: Voegelin.	1587
Thyraei, Petrus (*1546, SJ, †1601)	<i>R. P. Petri Thyraei Novesiensi SJ Theologi, et Professoris Herbipolensis De apparitionibus spirituum tractatus duo: quorum prior agit de apparitionibus omnis generis spirituum dei, angelorum, daemonum, et animarum humanarum libro uno ... (P: Thurai Petri Novesiani SJ Demoniate cuim locis in festis) Coloniae: Cholin (Petri Thyriaci; Thaurli Petri SJ Demonica, KSSKL-Kranj W 18, 32, Loka T 2, 16+486 strani 21 cm).</i>	1600
Thyraei, Petrus (SJ)	<i>P: Thurai Petri Novesiani SJ tractatis ... spirituum ... angelorum ... veteris testamenti (KSSKL-Kranj W 19).</i>	
	<i>D. Gaileri Johannis oder herren Bauern Berger Sittlecher Marray phlirgil in welche suicvh alle-resy (KSSKL-Kranj W 20).</i>	
	<i>D: Weber Joannis Adami can reg s. August Eticis Politicis (KSSKL-Kranj W 26).</i>	
	<i>Peyer Johann Hatmani ... planche ... glasser (KSSKL-Kranj W 30).</i>	
	<i>Alberti Agidii Secretari di consilia atici Licuifero (KSSKL-Kranj W 31).</i>	

Schrötter, Franz Ferdinand von	<i>Unpartheyische Gedanken über verschiedene fragen bey gelegenheit der Succession in die von der verstorbenen Kurfürsten Maximilian Joseph rücklassene Länder und Güter. Wien (KSSKL-Kranj W 34).</i>	1778
	<i>Ethica symbolica (KSSKL-Kranj W 57).</i>	
	<i>D: Meisch Christiani (KSSKL-Kranj W 58).</i>	
	<i>Del Si. Graziano Baldsar L'uomo di corte – d. Josepus Francisci Pate 1.a 1-2 (KSSKL-Kranj W 59, 60, KSSKL-Loka V 24).</i>	
	<i>Bucolica Vergilii (KSSKL-Kranj W 61).</i>	
	<i>Alerhandliche divisum der krankhen (KSSKL-Kranj W 62).</i>	
	<i>Justina oderr (KSSKL-Kranj W 63).</i>	
	<i>P: Vogleri Georgio Sj sieben büchen ... (KSSKL-Kranj W 64).</i>	
	<i>Partinger Francisci Sj Practis fructose (KSSKL-Kranj W 65).</i> <i>Automedico (KSSKL-Kranj W 66).</i>	
	<i>D: Colman Petri der Mercu (KSSKL-Kranj W 67).</i>	
	<i>Hich Schurfur alle stand der kranchen (KSSKL-Kranj W 68).</i>	
	<i>P: Solfi Caroli clerrv rerg d (KSSKL-Kranj W 69).</i>	
	<i>Wolfborath garden blumen gerwachte (KSSKL-Kranj W 70).</i>	
	<i>Aesopi fabulo (KSSKL-Kranj W 71).</i>	
	<i>Del sig. Nardi Isidoro il segredario principalio instructio (KSSKL-Kranj W 72).</i>	
	<i>Hocht Gliche ... (KSSKL-Kranj W 82).</i>	
	<i>Schuneren Balthasaris die mouer und ... pflanz (KSSKL-Kranj W 83).</i>	
	<i>Esopi Physice (KSSKL-Kranj W 84).</i>	
	<i>Schellesnik Norberti Joannis ... Fundamentalis Bodnis (KSSKL-Kranj W 85).</i>	
	<i>D: Bravnik Hermani Tutirich un w ... 300 und wet baudniss nachfragen (KSSKL-Kranj W 86).</i>	
	<i>Terentis comediae (KSSKL-Kranj W 87).</i>	

	<i>Del Francesco Renato Idea del bon governo</i> (KSSKL-Kranj W 89).	
	<i>Le grand almanach pour anne 1621</i> (KSSKL-Kranj W 90).	
	<i>P: Mancini Leopoldi SJ Vidicarum Morale</i> (KSSKL-Kranj W 92).	
Peter Pinamonti (*1632, SJ, †1703)	<i>P. Pinamonti Petri Exorcista Rite edoctus seu accurata Methodus omne malefigiorum genus probe ac prudenter curandi. Venetiis: Pittoni</i> (KSSKL-Kranj W 93).	1707/1740
	<i>Sacerdote provento per si existencia de morborum alcuni sacramenti vari exorcismi</i> (KSSKL-Kranj W 94).	
Martinus de Cochem	<i>P. Martini de Cochem ord Capuc. Hocverdivge zim scorigen ... communion</i> (KSSKL-Kranj W 101).	
	<i>P. Martini de Cochem libelus informus</i> (KSSKL-Kranj W 102). Morda: 1765. <i>Der grosse Baum-Garten ... Grossglogau: Sulzbacher.</i>	
Francisci Maria de Capellis (liturgični spis plodovitega avtorja)	<i>P. Francisci Ma ... de Capellis a Bononia capucin ... Circus aurea seu breve ceremonialum ritualum</i> (KSSKL-Kranj W 103).	
	<i>Le seur e la sacre le secretarie de la mode de scribe lettres morales</i> (KSSKL-Kranj W 104, 105).	
	<i>P: Hohenburges Francisci SJ Curiosula philosophico-moralis Hipparchi discursus</i> (KSSKL-Kranj W 105).	
	Berloui Joanis cum Cleve nominum proprietorum eclie et indice (KSSKL-Kranj W 109).	
Locatelli, Pietro	<i>Exorcismi potentissimi, & efficaces, ad expellendas aëreas tempestates, a daemonibus per se, sive ad nutum cujusvis diabolici ministri excitatas. Ponatis: 1680. Editio altera correctur. Labaci: Mayr</i> (NUK -12640). Ponatis: 1698. <i>Editio tertia correctur. Labaci: Mayr</i> (NUK -13807; NM -5367; KSSKL-Kranj W 107, Loka V 14 (Locatelli <i>Conationes</i> (KSSKL -Loka V 29))).	1628
Kastelec, Matija (*1620, †1688)	1676. Gradec: Winmanstad; 1682. <i>Bratovske bukvice</i> . Ljubljana: Mayr (KSSKL-Kranj W 91, Loka T 10).	

	Kastelec. 1684. <i>Nebeški zil (cil)</i> . Ljubljana (KSSKL-Loka T 13).	
	<i>Manducio exorcismo</i> (KSSKL-Loka T 36).	
	<i>Del Marasi Pertegino Ayverimenti a visitate ert infermi</i> (KSSKL-Kranj W 121).	
	<i>P: Kozi Joannes Ultimum mundi gubernium</i> (KSSKL-Kranj W 122).	
	<i>Narrationem Sylva Narratione</i> (KSSKL-Kranj W 123).	
	<i>Trost der Krankheit</i> (KSSKL-Kranj W 125).	
	<i>Francisci Xaveri SJ epistolarum</i> (KSSKL-Kranj W 125).	
	<i>Apologi Morales</i> (KSSKL-Kranj W 141).	
Lipsius, Justus (*1547 Overijse, †1606 Leuven)	<i>Justi Lipsi politicorum</i> (KSSKL-Kranj W 142).	
Lipsius, Justus	<i>Lipsi moralia</i> (KSSKL-Kranj W 152).	
	<i>Del p. Ciaffoni Bernardino conventiales</i> (KSSKL-Kranj W 153).	
	<i>Fedro Andrea Maximilaia cas</i> (KSSKL-Kranj W 154).	
Polancus, Johannes (SJ)	<i>Polanci Joannes (Planci Joanns) SJ compulsi-um doctorum</i> (KSSKL-Kranj W 107).	
	<i>Polanci Joannes (Planci Joanns) SJ Methodus molalibus no. 107</i> (KSSKL-Kranj W 162).	
	<i>Directirum agendorum tempos pestis</i> (KSSKL-Kranj W 171).	
	<i>Walsdai Adami Trost Krauchen</i> (KSSKL-Kranj W 172).	
	<i>Mathioli Patri Andrea</i> (KSSKL-Kranj X 1).	
	<i>Welser Joannis</i> (KSSKL-Kranj X 12).	
Agricolo, Joannis	<i>Agricolo Joannis Chirurgia parva</i> (KSSKL-Kranj X 42).	
	<i>Brunschwig Hieronimi Apotecj</i> (KSSKL-Kranj X 52).	
	<i>Horcgs Jacon wunderbachchen</i> (KSSKL-Kranj X 53).	
Cornaro, Ludovicus (*1484, †1566)	<i>Cornaro Ludovici</i> (KSSKL-Kranj X 60).	
Bartholomäus Carrichter (*1507, †1573)	<i>Carrichten Bartholomaico medicis</i> (KSSKL-Kranj X 61).	

	<i>Mizardi Antonis</i> (KSSKL -Kranj X 73).	
de Sorbait, Paul (*1624 Hannover, †1691)	<i>Authorisirte zum zeit der ras Praeservatin ... Sorbat Pauli ubear dau batriben</i> (KSSKL -Kranj X 84). Morda: 1679. <i>Consilium medicum ...</i> Wien/Salzburg: Mayr (M).	
Joseph Kraus (*9. 11. 1678 Neumarkt (Štajerska ob zgornji Muri), SJ, †16. 11. 1718 Osijek)	<i>Consolatio Geographiae in solatium desolatae mathesis et discipulorum per modum recreationis automnalis instituta et proposita a rev. D. Carolo Rodhe, sacri exemptique ordinis Cisterciens. Celeberrimi Monasterii ad Fontes Marianos professo, praeside R. P. Josepho Kraus è Societate Jesu. Edita in examine publico ipso praeside.</i> Labaci: Mayr typis, anno MDCCXVII, 8°. (KSSKL -Kranj W 88; NM-9076, Erberg, 1798, Knjiga 18, stran 57, 119 strani, 16 cm 8°).	1717

Ajdovski kapucin Redeskini v loški kapucinski knjižnici cepi Skota z Boškovićem

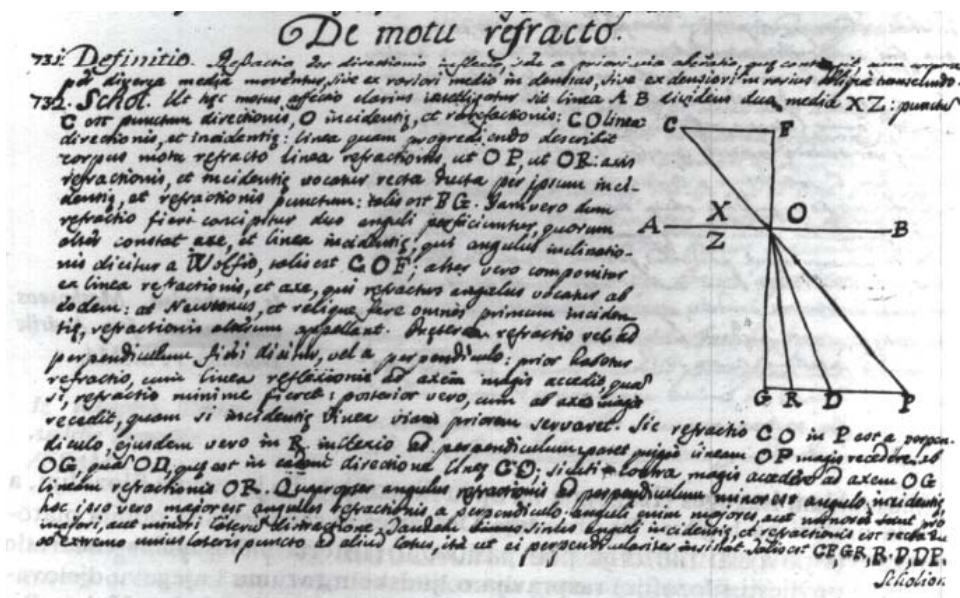
Posebno znamenit zagovornik Boškovićevih idej je bil ajdovski kapucin skotist Ambrozij Redeskini, ki so ga v Zagrebu predlagali celo za škofa. Boškoviću se je približal prek Skota, za razliko od jezuitov, ki so Boškovićeve novosti raje sprejeli prek filozofije svojega sobrata Francisca de Suáreza. Dvaintridesetletni Redeskini je svoja razmišljanja utemeljil na matematičnih vedah kot zagrebški lektor »novih študijev«. Med bivanjem v Zagrebu je leta 1778 zapisal pet razpredelnic fizikalnih in geometrijskih sil, ki jih je pojasnil s skotistično ontologijo; ta zagrebški spis je danes v loškem samostanu.⁷⁰ Za Boškovićeve pristaše je uporabljal takrat udomačeni naziv sodobniki (*Recentioris*), s pohvalnim prizvokom, svoj spis pa je namenil predvsem pouku. Rokopisu je dodal pet tabel, fizikalne in geometrične slike. Po nagovoru dijakom je v uvodu (*prolegomena*) razpravljal o pojmu in izvoru filozofije, s filozofskimi šolami vred. Sledile so logika, metafizika s kozmologijo in naravno teologijo, končno pa še splošna fizika (filozofija narave) in posebna fizika. Med prvimi je skotistični hilemorfizem združil z Boškovićevim naukom tako, da je elemente proglasil za enovite substance brez razsežnosti.⁷¹ Redeskinijeva substanca ni več Descartesova *res extensa*, temveč delovanje

70 Sodnik-Zupanec, 1943, 25–26; Sodnik-Zupanec, 1975, 306, 307; Sodnik-Zupanec, 1960, 3: 63, 403; Benedik, Kralj, 1994, 60, 238.

71 Sodnik-Zupanec, 1960; 63; Redeskini, 1778, *Physica generalis* 93.

Boškovičevih odbojnih oziroma privlačnih sil po enotnem splošnem zakonu.⁷² Boškovičevo rešitev je uporabil tudi pri problemu stika teles prvin,⁷³ delovanju na daljavo,⁷⁴ homogenosti prvin⁷⁵ in absolutnih pritisklin.⁷⁶ Po Skotu je zanikal realno razliko med bistvom in bitjo,⁷⁷ uporabljal pa je predvsem Biwaldovo *Institutiones* (1766) in Horvathovo *Physica* (1774), ki sta povzemali Boškovičev nauk. Umrl je pri goriških kapucinih.

Med Boškoviću naklonjenimi frančiškani se je izkazal Redeskinijev sodobnik, Hrvat iz Pešte Ignjat Martinović, ki je pisal o destilaciji nafte, mikrometru, višini ozračja in mavrici; končno se je prelevil v prostozidarja in klavirno končal kot vodja jakobinske zarote.⁷⁸ Redeskini je v loškem samostanu gotovo bral filozofski tečaj kapucina švicarske province Gervaisa Brisacensis, ki je sicer izšel pol stoletja pred Redeskinijevim rojstvom, vendar mu je Redeskini v marsičem sledil pri uvodnih definicijah filozofije in njenih šol. Gervais se je po logiki v posebni paginaciji lotil še splošne fizike, s posebnim poudarkom na vakuumskih poskusih z živim srebrom, kapucina Valerijana Magnija; le-temu je očitno pripisal Torricellijev poskus, saj ubogega Torricellija še omenil ni. Gervais se je nato ukvar-

Zapiski o lomu svetlobe, ok. 1790. (foto: Stanislav Južnič)

72 Redeskin, 1778, *Physica generalis*, diss. 2: § 4.

73 Redeskin, 1778, *Physica generalis* 108; *Cosmologia* 155; *Logica* 238.

74 Redeskin, 1778, *Physica* 204.

75 Redeskin, 1778, *Physica* 100; *Metaphysica* 155.

76 Redeskin, 1778, *Metaphysica* 87.

77 Redeskin, 1778, *Ontologia* C III § 3.

78 Dadić, 1982, 2: 340–341; Perčić, 2000, 126.

jal s posebno fiziko ob sistemih sveta, narisanih s Tychovim na zadnjem mestu.⁷⁹

Po Redeskinijevem zgledu so tudi drugi frančiškani sprejeli Boškovićevo fiziko, med njimi frančiškan Andrija Dorotić, ki je po poučevanju v Peruggii do prevzema bogoslovne katedre v Šibeniku (1797) predaval na poglobitnem frančiškanskem učilišču *Ara Coeli* v Rimu. Tu je sestavil številne rokopise o sodobni fiziki Boškovićeve vrste. V nauku o lomu se je ob geometrijskem izvajanju skliceval na Wolffa in Newtona.⁸⁰

Zaključek

Ob negi bolnikov v bolnišnicah in lekarnah so frančiškani in kapucini od nekdaj veliko pozornosti posvečali knjižnicam, kjer so radi vzdrževali celo lastne knjigoveze. Kapucinska ljubezen do knjig žanje sadove tudi v novi dobi medmrežnih povezav, čeravno frančiškanske in kapucinske knjižnice v sodobni Sloveniji še vedno niso do potankosti raziskane in katalogizirane; komaj si lahko predstavljamo zaklade preteklih dob, ki jih skrivajo. Zato slovenski raziskovalci danes sistematično popisujejo frančiškanske in kapucinske knjižne zaklade, najbolj napredna med njimi pa je prav škofjeloška kapucinska knjižnica, s svojimi vpisi v Cobissu.

OKRAJŠAVE:

ARS – Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana.

Diar. – Diarium Ministri jezuitskega kolegija v Ljubljani. *AS*, Zbirka rokopisov, I./37r (1712-1721), I./38r (1722-1736), I./39r (1737-1754) in I./40r (1754-1772).

HHStA, FAA – Haus-, Hof- und Staats-archiv, Dep. Fürstlich Auerspergsches Archiv. Dunaj.

FSLJ – Knjige in rokopisi iz knjižnice frančiškanskega samostana v Ljubljani.

FSKA – Knjige iz knjižnice frančiškanskega samostana v Kamniku.

FSKO – Knjige iz knjižnice nekdanjega frančiškanskega samostana sv. Ane v Kopru.

FSNG – Knjige iz knjižnice frančiškanskega samostana v Novi Gorici.

FSNM – Knjige in rokopisi iz knjižnice frančiškanskega samostana v Novem mestu.

KSSKL – Knjige in rokopisi iz knjižnice Kapucinskega samostana v Škofji Loki.

KSVK – Knjige in rokopisi iz knjižnice Kapucinskega samostana v Vipavskem križu.

MINSPT – Knjige iz knjižnice Minoritskega samostana sv. Petra in Pavla na Ptuj.

MUK – Frančiškansko modroslovno učilišče na Kostanjevici nad Gorico.

NM – Signature Narodnega muzeja v Ljubljani.

NŠALj – Nadškofijski arhiv v Ljubljani.

NUK – Signature Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani.

OFMConv – frančiškani minoriti.

OFMCap – frančiškani kapucini.

⁷⁹ Brisacensis, 1699, 3: 34/35.

⁸⁰ Dadić, 1982, 1: 289–290; Bezina, 1992, 86–87; Dorotić, okoli 1790.

PBL – *Primorski biografski leksikon* (ur. Martin Jevnikar in drugi). Gorica: Mohorjeva.

SBL – *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana.

Frančiškanski šematizmi – Pletz, Joseph. 1839. *Stand der kroatisch-kraimerischen*

Franciskaner-Orden Provinz des H. Kreuzes. Labacii: J. Blasnik (NUK-7053); 1853–1894.

Schematismus der kroatisch-kraimerischen Franciskaner-Orden Provinz des H. Kreuzes.

Labacii: Blasnik. Labacii: Egger, Gorizia: Hillariansis (NUK-II 21893).

VJŠ – Višji jezuitski študiji.

VIRI:

E – 1798. Abecedni avtorski katalog knjižnice Jožefa Kalasanca Erberga: Verzeichnis der Bücher in der freiherrl/ichen/ Erbergischen Bibliothek am d. J. 1798. **ARS**, AS 730, GrA, I Gospodstvo Dol (Lustthaler Archiv), knjigi 17 in 18.

Historia Annua Collegij Labacensis. 1722–1773. **NUK**. Ms. 1544.

Joahim iz Kranja. 1740–1743 (dopolnjevan do 1753, nato še 1841). Catalogus Librorum Bibliothecae Locopolitanae Fratrum Minorum Capucinatorum. **KSSKL**.

Redeskini, Ambrozij. 1778. P. Ambrosii Redescini de Haidovio O.C. Institutiones universae Philosophiae Recentioris, usibus discipulorum accomodatae. Zagrebiae. **KSSKL**.

S – Schönleben, Janez Ludvik. 1668 (prepis leta 1762). Catalogus Sive Repertorium omnium Librorum Bibliothecae Illustrissimi et excellentissimi Domini Domini Wolffgangi Engelberti R:I: Comitis ab Auersperg, et Gottschee, Domini in Schön= et Seisenberg, inclit: Carniola Ducatus, et Marchia Slavica Supremi, ac hereditoris Mareschalli, et Cameraris, ac Caes: Mais: actualis Cameraris et Consiliaris intimi, Provincia Capitanei Supremi, et Continui Deputatorum Praesivi ec: ec: In Clases Decem et octo divisus A:R:D:g:E:N:E:D:D:C:S:B: Anno Domini 1668. **HHStA**, **FAA**, VII Laibach, A 14/4 conv. 1 Laibach-Fürstenhof 1729–1895, str. 1–431.

T – Terpin, Filip. 14. 10. 1655. Index librorum et authorum bibliothecae Oberburgensis excellentissimi et reverendissimi principis episcopi Labacensis conscriptus per reverendum dominum Philippum Terpin vicarium generalem anno 1655 (**NŠALj**, *Škofijski arhiv (Ljubljana)*). Kapiteljski arhiv, Fascikel 96/14). Datirano na strani 24^V »Ifos gratias libri in ingensu Parohia Oberburgensi ad suam lenam tatradiut suscepit tom edu D. Georgius Hoffmerig von Bilicenciatu, quos item pro Diocense med do zur Celsitudine plemenit recohinare tenentur det: 14 Octobris 1655 Phillippi Terpini Vic.«

Vorardi, Saveriano. Med 1724–1761. Philosophia Peripatetica as mentem Aristotelis Magni magistri exposita. (vstavljen nevezan listek: »Adum Undoⁿ aet obssmo Patri Saveriano Vorardi Ordinis Capucini Philia Lettori. PP. Capucinis Guiglelmum«) ... Physica, Methia (sic!) et Mathematica ... Ethica ... Tractatus in Generale (strani 187a–188a). 188 listov. **NUK** Ms. 86.

Z – Zois, Žiga. 181. Bibliothecae Sigismundi Liberi Baronis Zois – Catalogus. **NUK**, Ms. 667.

Zo – Zois, Žiga. Okoli 1800. **ARS**, AS 1052, katalogizirane knjige.

LITERATURA:

- Bahčič, Robert. 2007. *Čudež, ki traja 800 let. Zgodovina Frančiškove karizme v svetu in pri nas*. Ljubljana: Brat Frančišek.
- Bahor, Stanislav. 2005. Samostanske knjižnice na Dolenjskem. Frančiškani in knjižnica frančiškanskega samostana v Novem mestu. *Rast*. 66/3–4: 387–409.
- Bahor, Stanislav. 2005. Samostanske knjižnice na Dolenjskem. Kapucini in kapucinski samostan Krško. *Rast*. 66/6: 673–691.
- Béat, Évangéliste de S. 1894. *Saint François et la science*. Paris: H. & L. Casterman.
- Benedik, Metod. 1994. Kapucini v Novem mestu. *Zgodovinski časopis*. 48/2: 195–216.
- Benedik, Metod. 1995. Kapucinska knjižnica v Škofji Loki. *Knjižnice na Škofjeloškem: jubileji zbornik ob 50-letnici Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka* (ur. Florjančič, Ana). Škofja Loka: Knjižnica Ivana Tavčarja. 163–170.
- Benedik, Metod; Kralj, Angel. 1994. *Kapucini na Slovenskem v zgodovinskih virih*. Ljubljana: Institut za zgodovino cerkve.
- Blair, Ann. 1997. *The Theater of Nature Jean Bodin and Renaissance Science*. Princeton: University Press.
- Brisacensis, Gervais Pordicensis. 1699. *Cursus Philosophicae Capucinatorum*. Köln: Joan Schlebusch.
- Craig, Martin. 2006. With Aristotelians Like These, Who Needs Anti-Aristotelians? Corpuscular Matter Theory in Niccolò Cabeo's Meteorology. *Early Science and Medicine*. 11/2: 135–161.
- Dadić, Žarko. 1982. *Povijest egzaktnih znanosti u Hrvata*. I–II. Zagreb: SNL.
- Dolar, Jaro. 2000. Knjižnica frančiškanskega samostana v Ljubljani. *Frančiškani v Ljubljani: samostan, cerkev in župnija Marijinega oznanjenja* (ur. Kranjc, Sivin). Ljubljana: Samostan in župnija Marijinega oznanjenja. 433–445.
- Dolinar, France-Martin. 2004. *Knjižnice skozi stoletja*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Egger, Willi; Lehmann, Leonhard; Rotzetter, Anton. 2003. *V Frančiškovem duhu*. Ljubljana: Brat Frančišek.
- Gaubil, Antoine. 1970. *Correspondence de Pékin 1722–1759*. Genève: Droz.
- Grdenić, Drago. 2001. *Povijest kemije*. Prevod: 2007. *Zgodovina kemije*. Ptujška Gora: In obs medicus.
- Gspan, Alfonz; Badalić, Josip. 1957. *Inkunabule v Sloveniji*. Ljubljana: SAZU.
- Jan, Mateja. 2000. *Provincienca knjig kapucunskega samostana v Škofji Loki*. Teološka fakulteta Ljubljana: diplomsko delo.
- Kircher, Athanasius. 1739. *De venenis liber physico-medicus publico commodo recusus ...* Gradec: Widmanstad (NUK-11688; KSSKL; 4+224+8, 8°).
- Lenhart, John M. 1923. *Science in the Franciscan Order. A Historical Sketch*. New York: Joseph F. Wagner, Inc.
- Lukács, Ladislaus S.J. 1988. *Catalogus generalis seu Nomenclator biographicus personarum Provinciae Austriae Societatis Jesu (1555–1773), II–III*. Romae: Institutum Historicum S. I.

- Magnus, Albertus. 1494. *Divi Alberti Magni phisicor(um)sive De phisico auditu libri octo*. Venetiis: Joan et Forlivio Gregorio (**KSSKL**, 5+124 str. 2°, z adligatoma istega pisca).
- Mušič, Drago. 1938. Iz zgodovine medicine na Dolenjskem: gradivo v novomeškem frančiškanskem samostanu in splošni oris. *Zdravniški vestnik*, št. 12: 437–455.
- Nikić, Andrija. 2000. *Medicina i slavna prošlost franjevac*. Mostar: Franjevačka knjižnica i arhiv.
- Oestmann, Günther. 2004. *Heinrich Rantzau und die Astrologie. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte des 16. Jahrhunderts*. Braunschweig: Disquisitiones Historiae Scientiarum.
- Pacioli, Luca. 1509. *Divina proportione della mathematiche*. Venetiis.
- Perčič, Tone. 2000. *Prostozidarstvo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Porta, Giovanni Battista. 1650. *Magiae naturalis*. Rothomagi.
- Rantzau, Heirich. 1591. *De conservanda valetudine*. Frankfurt.
- Reisp, Branko. 2001. *Redki stari tiski*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Režek, Adolf. 1962. Rogaška Slatina in Zrinjski. *Kronika*, 10 (3), 172–184.
- Ryff, Walther Hermann (pseudonim Quintus Appollinaris). 1540. *Kurtzs Handtbüchlin und Experiment vieler Artzneyer, durch den gantzen Körper des Menschen, von dem Haupt biß auff die Füß. Sampt lebendiger Abcontrafactur etlicher gemeiner Kreutter, und darauß ... herley gebranter und Destillierten Wassern, Krafft und Tugendt. Durch den G. Appollinarem selbst erfahren und beweret. Jetzundt von newem gemehret, u. gebessert an vielen Orthen, sampt einem nützlichen Register*. Strassburg: Jos. Rihel. Ponatis pri istem tiskarju: 1542; 1571; 1575 (**NUK-11538**; **NUK-11788** v lasti Ane in nato Hohenwarta leta 1603 in 1620, leta 1632 pa z ekslibrisom Tobiasa Bortnagsa); 1588; 1589; 1607; 1659 (**KSSKL**).
- Sennert, Daniel. 1634. *Epitome institutionum medicinae et librorum de febris*. Wittenberg (S). Ponatis: 1664. ... *Editio secunda ab autore ad huc recensita et aucta*. Wittenberg: Haered. T. Mevi, Elerd Schumacher (**NUK-11724**; **NUK-11899**).
- Sodnik-Zupanec, Alma. 1943. *Vpliv Boškovićeve prirodne filozofije v naših domačih filozofskih tekstih XVIII. stoletja*. Ljubljana: SAZU.
- Sodnik-Zupanec, Alma. 1960. Redeskini Ambrozij (Geslo). *SBL*. 3: 63.
- Sodnik-Zupanec, Alma. 1975. *Izbrane razprave*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Sommervogel, Carlos, S.J. 1890–1900. *Bibliothèque de le Compagnie de Jésus, Première partie: Bibliographie par les Pères Augustin et Aloys de Backer, Nouvelle Édition par Carlos Sommervogel, S. J. Strasbourgeois*, Bruxelles-Paris: publiée par la province de Belgique, Tome I–IX.
- Stoeger, Joannes Nepomuk. 1855. *Scriptores Provinciae Austriacae Societatis Jesu ab ejus origine ad nostra usque tempora*. Viennae: Typis congregationis mechitharisticae.
- Suardi, Paulus de. 1512. *Thesaurus Aromatariorum medic ...* (**KSSKL**). 1525. *Thesaurus Aromatirorum Pauli Suardi*. Venetiis.
- Škrabec, Stanislav. 2002. *Naša Kostanjevica*. Nova Gorica: Branko/Ljubljana: Jutro.
- Tišler, Miha. 2003. *Prispevki kemije k evropski kulturi in civilizaciji*. Ljubljana: SAZU.

Summary

Capuchin natural history in Škofja Loka

The most important Franciscan scientists are described in connection with Škofja Loka Capuchin Library, with a focus on their scientific work as a reflection of the scientific interest of the Škofja Loka Capuchins who read those works. The works of the Franciscans R. Bacon, D. Scot, R. Lull and V. Magni are considered to be the most important Franciscan literature at Škofja Loka, because their thoughts had great influence on the development of scientific thinking in Slovenian lands. Loka Capuchins did not read the original works of the Franciscan pioneers of early modern mathematical sciences, such as Englishman William Okham or the Italian Luca Pacioli.

Particular attention was devoted to natural history books in Capuchin libraries, especially at Škofja Loka. Although the Capuchin monastery in Škofja Loka is among the youngest, it was able to survive all political upheavals and not only kept its own library during troubled historical times, but also enriched it with books from its fellow monasteries which were not so lucky under the rule of Emperor Joseph 2nd.